વિધિ સહિત

શ્રી પૌષધ વિધિ

[વિધિ સહિત સામાયિક સૂત્ર, સ્તવનો, પોષદશમી તપવિધિ તથા કથા તેમજ વીશસ્થાનક તપવિધિ સાથે]

: સંપાદક :

વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શાસનપ્રભાવક પૂ૦ મુનિરાજ શ્રી

કાંતિસાગરજી મહારાજ સાહેબ

: આર્થિક સહાયક :

શાહ પ્રેમચંદ કચરાભાઇ કલીકટવાળા તરફથી પોતાના સ્વ. ધર્મપત્ની અ. સૌ. **મરઘાબાઈના** આત્મસ્મરણાર્થે

: પ્રકાશક :

શ્રી કાંતિ-દર્શન-જ્ઞાન-મંદિર

નાગોર [રાજસ્થાન]

વી. સં. ૨૪૮૭ } મૂલ્ય : અમૂલ્ય { આવૃત્તિ ૧ લી

વિ. સં. ૨૦૧૭ } { પ્રતિ ૧૦૦૦

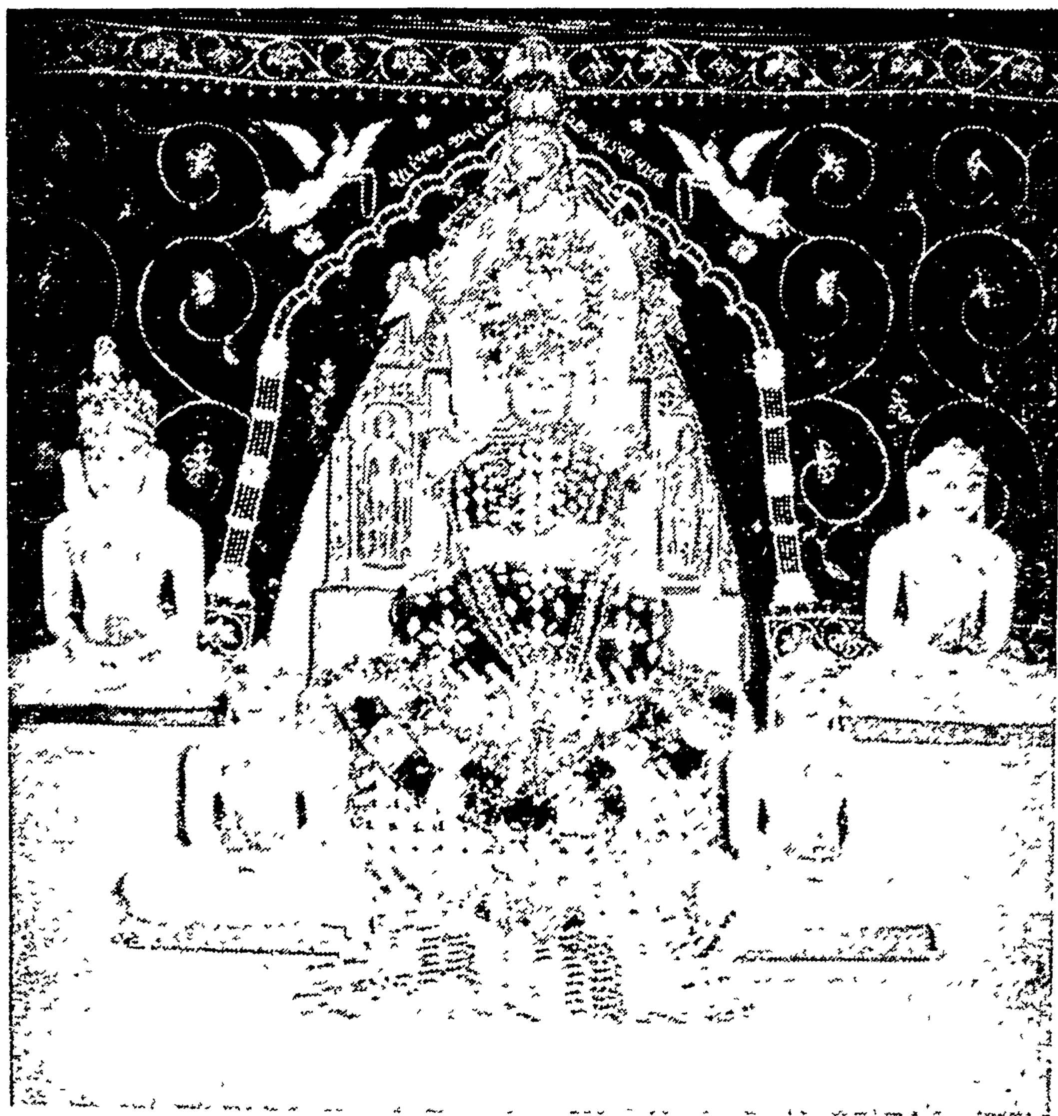
: પ્રાપ્તિસ્થાન :

(૧) શ્રી કાંતિ-દર્શન-જ્ઞાન-મંદિર
[illegible] (ગુજરાત)

(૨) J. P. Shah
Big Bazar, CALICUT
(Kerala)

અ...નુ...ક્ર...મ...ણિ...કા

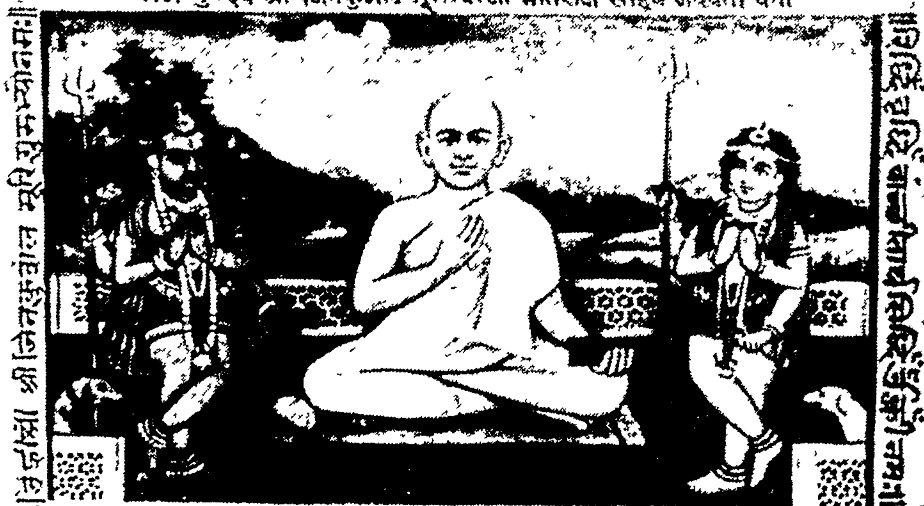
શ્રી કલીકટ જૈન દેરાસર

મૂળનાયક શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન

૫૦ હજાર નવ્ય-જૈન-નિર્માતા

શ્વેત-કૃષ્ણ ભૈરવ-સેવિત

દાદા ગુરૂદેવ શ્રી જિનકુશલસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ

જન્મ : ૧૩૩૭ ❊ દીક્ષા : ૧૩૪૭ ❊ આચાર્યપદ : ૧૩૭૭

સ્વર્ગવાસ : સં. ૧૩૮૯ ફાગણ વદ ૦))

પ્રકાશકીય નિવેદન

પરમપૂજ્ય વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શાસનપ્રભાવક મુનિરાજ શ્રી **કાંતિસાગરજી** મહારાજ સાહેબ તથા ન્યાયતીર્થ સાહિત્યશાસ્ત્રી પૂ૦ મુનિરાજ શ્રી **દર્શનસાગરજી** મહારાજ સાહેબ દક્ષિણ પ્રદેશમાં ભદ્રાવતી તીર્થનો છ'રી પાલતો સંઘ, ટીન્ડીવનમ્‌માં ઉપધાન તપ, હૈદ્રાબાદમાં આદીશ્વર દાદા તેમજ દાદાગુરુની પ્રતિષ્ઠા, શ્રી કુલ્પાકજી તીર્થમાં ચૌમુખજીની પ્રતિષ્ઠા આદિ કાર્યો કરાવી મદ્રાસમાં શાનદાર ચાતુર્માસ કરી, સેલમ-કોઇમ્બુટુર-કોચીન આદિ સ્થળોએ જાહેર વ્યાખ્યાનો દ્વારા જન-કલ્યાણ કરતા કરતા કલીકટ પધાર્યા, ત્યારથી ધર્મપ્રેમી, ક્રિયાનિષ્ઠ શ્રીમાન્ **પ્રેમચંદભાઈનો** આત્મા તેઓશ્રીના વ્યાખ્યાનો સાંભળી વિશેષ ધર્મરુચિવાળો થયો. ત્યાં ચાતુર્માસ કરવા માટે પૂ૦ મહારાજશ્રીને સાગ્રહ વિનંતિ કરી, પણ ચાતુર્માસ આવવાને સમય વધુ હોવાથી ત્યાંથી વિહાર કરી **મૈસુર** પધાર્યા. મૈસુરના સંઘનો અતિ આગ્રહ થવાથી પૂ૦ મહારાજશ્રીનું ચાતુર્માસ મૈસુરમાં નક્કી થયું. મૈસુરમાં પૂ૦ મહારાજશ્રીના ચાતુર્માસ વખતે શ્રી પ્રેમચંદભાઇ કલીકટથી ૨૫૦ સાધર્મિક ભાઇઓને સાથે લઇ ૧૪ મોટરો દ્વારા ૧૭૫ માઇલનો માર્ગ પસાર કરી મૈસુર દર્શનાર્થે આવ્યા. મૈસુરમાં પૂજા-ભક્તિ આંગી આદિ કરવા સાથે મૈસુરના સકલ સંઘની નવકારશી કરી સંઘપતિની માળ પહેરી સારી રકમનો સદ્‌વ્યય કર્યો.

આ વખતે તેઓશ્રીને સાહિત્ય પ્રકાશનની રુચિ જાગ્રત્ થઇ હતી. તે આજે **વિધિસહિત પૌષધવિધિ** તેમની જ આર્થિક સહાયથી તેમના સ્વ૦ ધર્મપત્ની અ. સૌ. **મરઘાબાઇના** પુણ્ય સ્મરણાર્થે પ્રગટ થાય છે. તે અંગે તેઓ અત્યંત ધન્યવાદને પાત્ર છે.

આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં પૂ૦ મહારાજશ્રીએ જે પ્રયાસ સેવ્યો છે, તે માટે અમે તેઓશ્રીના અત્યંત આભારી છીએ.

લિ૦ સંઘ સેવક, **શ્રી પારસમલ ખજાનચી**
ઓ. સેક્રેટરી, **શ્રી કાંતિ-દર્શન-જ્ઞાનમંદિર**
નાગોર (રાજસ્થાન)

अर्हं नमः ।

श्री-वर्द्धमान- जिनेश्वराभयदेव-जिनचन्द्र-श्री-जिनदत्त -जिनकुशल-सुखसागरभगवज्जिनहरिसागरादि-परमपूज्य-सद्गुरुभ्यो नमः ।

ભૂમિકા

[મંગલાચરણ]

ॐ अर्हं हरिपूज्यको पहिले करूं प्रणाम ।
सुविहित वर खरतरविधि-साधूं सिद्धि तमाम ॥

ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવના શાસનમાં બે પ્રકારનો ધર્મ દેખાડવામાં આવ્યો છે-૧ **સાધુધર્મ** અને ૨ **શ્રાવકધર્મ.** સાધુધર્મમાં પાંચ મહાવ્રતોનું પાલન કરવાનું વિધાન છે.

પાપને સમજી ત્યાગ કરવાની શ્રદ્ધા હોવા છતાં અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ કષાય નામના ચારિત્રમોહનીય કર્મના ઉદયે જેઓ ત્યાગ ન કરી શકે, વ્રત-પચ્ચક્ખાણ ન કરી શકે, તે ચતુર્થ-ગુણસ્થાનવર્તી **અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ** કહેવાય છે. ન છૂટકે પાપ કરવું પડે છે. છતાં પણ 'પાપ ત્યાગ કરવા યોગ્ય જ છે' એવી દૃઢ શ્રદ્ધા રાખવી એ પરમ-કલ્યાણ (મોક્ષ) નું પહેલું પગથીયું છે.

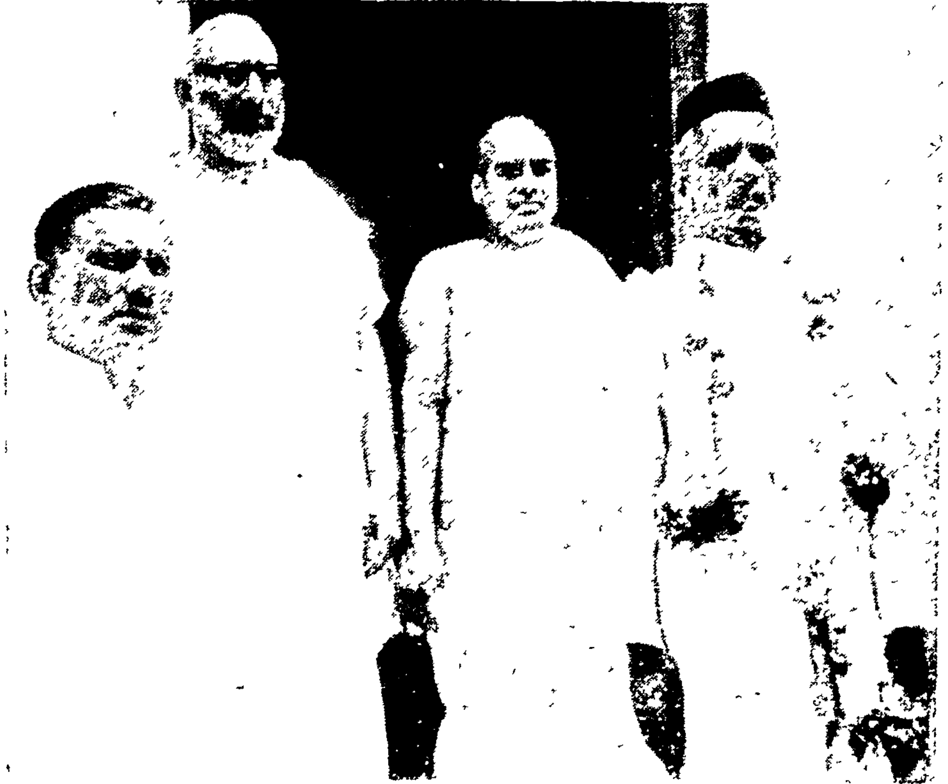
જે ભાગ્યશાળીયો પાપને દુર્ગતિનું કારણ સમજી યથા-શક્તિ ત્યાગ કરે છે ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેવા છતાં સાધુજીવન જીવવાની ઉત્કટ અભિલાષા રાખે છે, તેઓને પંચમ-ગુણ-સ્થાનવર્તી દેશવિરતિ-શ્રાવક કહેવામાં આવે છે. એવા શ્રાવકોને ધારણ કરવા યોગ્ય વ્રતોની સંખ્યા શાસ્ત્રોમાં બાર બતાવવામાં આવી છે.

એ બાર વ્રતોમાં પહેલા પાંચ વ્રતો સાધુઓના મહા-વ્રતોની અપેક્ષાએ નાના હોવાથી અણુવ્રત કહેવાય છે—તે નીચે પ્રમાણે—

૧ વિના કારણ—વગર અપરાધે હાલતા ચાલતા—ફરતા બે-ઇન્દ્રિયથી લઈને પંચેન્દ્રિય પર્યન્તના જીવોની હિંસા ન કર-વાની પ્રતિજ્ઞા કરવી. એ સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ નામનું પહેલું અણુવ્રત છે.

૨ રાજ, દંડે, લોક ભાંડે, બીજાનું જીવન બગાડે, પોતાનું પતન થાય, એવા પ્રકારનું જુઠું ન બોલવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી, એ સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણ નામનું બીજું અણુવ્રત કહેવાય છે.

૩ રાજ દંડે, લોક ભાંડે, બીજાને પ્રાણાન્ત કષ્ટ થાય, પોતાની શાન ઘટે એવું અદત્તાદાન=બીજાનું વગર દીધેલ ઉઠાંતરી કરવી એ પાપ છે. તે ન કરવાની પ્રતિજ્ઞા લેવી એ સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણ નામનું ત્રીજું અણુવ્રત છે.

આ ગ્રંથમાં દ્રવ્ય સહાયક શ્રી શા. પ્રેમચંદભાઈ કચરાભાઈ કલીકટથી સંઘ લઈને મૈસુર સં. ૨૦૧૫ માં પૂ૦ મુનિરાજ શ્રી કાન્તિસાગરજી મહારાજશ્રી તથા પૂ૦ મુનિશ્રી દર્શન-સાગરજી મહારાજશ્રીના દર્શનાર્થે આવેલ તે સમયની પ્રતિકૃતિ.

એવં સ્વપતિમાં સંતોષ રાખવો એ સ્ત્રીઓ માટે **સ્થૂલ મૈથુન વિરમણ** નામનું ચોથું અણુવ્રત છે.

૫ ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર, મકાન, દુકાન આદિ નવ પ્રકારના મૂચ્છીના સ્થાનોમાં મમતા રાખવી એ પરિગ્રહ નામનું પાપ કહેવાય. ઘરમાં રહેવા છતાં ગૃહસ્થ-શ્રાવક એ પરિગ્રહરૂપ વસ્તુઓનું સંક્ષેપ-પરિમાણ કરી શકે છે. અને એ રીતે પરિગ્રહની વસ્તુઓનું પરિમાણ કરવું તે **સ્થૂલ પરિગ્રહ પરિમાણ** રૂપ પાંચમું અણુવ્રત કહેવાય છે.

શ્રાવક એ પાંચ અણુવ્રતોનો સ્વીકાર કરી એમાં ગુણો વધારવા માટે ત્રણ **ગુણવ્રતોને** ધારણ કરે છે.

૧ ઉર્ધ્વદિશા, અધોદિશા અને તિર્યંગ્દિશામાં જવા-આવવાથી અણુવ્રતોમાં સ્ખલના થવાનો સંભવ રહે છે. માટે વિવેકી શ્રાવક દિશાઓમાં ગમનાગમન કરવાનું પરિમાણ કરે છે, એ **દિક્પરિમાણ** નામનું પહેલું ગુણવ્રત કહેવાય.

૨ એક જ વાર જેનો ઉપયોગ કરાય તેનું નામ ભોગ, અને વારંવાર જેનો ઉપયોગ કરી શકાય તેનું નામ ઉપભોગ, એમ ખાવા-પીવા આદિની વસ્તુઓનું તથા પહેરવા-ઓઢવા આદિની=ભોગોપભોગ યોગ્ય વસ્તુઓનું પરિણામ કરવું એ **ભોગોપભોગ વિરમણ** નામનું બીજું ગુણવ્રત કહેવાય.

૩ વગર મતલબે પાપકર્મોનો બંધ થાય અને દંડ ભોગવવો પડે એવા પ્રકારની કામોત્તેજક ચેષ્ટાઓ કરવી, વાચાળ થઇને બીજાઓની નિંદા, ઠઠ્ઠા-મશ્કરી કરવી, ભોગોપભોગોને વધારવા એ અનર્થદંડ કહેવાય. સમજુ શ્રાવકો એ અનર્થ-

દંડનો ત્યાગ કરવાવાળા હોય છે. અનર્થદંડનો ત્યાગ કરવાથી અણુવ્રતોને ગુણ થાય છે. એથી અનર્થદંડનો ત્યાગ કરવો એ અનર્થદંડ વિરમણ રૂપ ત્રીજું ગુણવ્રત છે.

આમ પાંચ અણુવ્રત અને ત્રણ ગુણવ્રત મળી આઠ વ્રતો થયાં.

અણુવ્રતોને મહાવ્રતરૂપે પરિણમાવવા, વ્રતોના શિક્ષા-સંસ્કારને વધારવા ગૃહસ્થ શ્રાવકો ચાર શિક્ષાવ્રતોને ધારણ કરે છે. તે નીચે પ્રમાણે–

૧ એકાન્તમાં ઓછામાં ઓછું બે ઘડી–અડતાલીશ મીનીટ સુધી પાપ-વ્યાપારોનો ત્યાગ કરી, સમભાવે રહી, જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રનો આય=લાભ પ્રાપ્ત કરવો એ સામાયિક નામનું પહેલું શિક્ષાવ્રત છે.

૨ પહેલા દિક્પરિમાણ નામના ગુણવ્રતમાં રાખેલી છૂટનો પણ સંક્ષેપ કરી સમભાવે રહી ત્રણ, નવ અથવા એથી પણ અધિક સામાયિકોને એકી સાથે સ્વીકારીને રહેવું એ દેશાવગાસિક નામનું બીજું શિક્ષાવ્રત કહેવાય.

૩ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રને પુષ્ટ કરવારૂપ ચાર પહોર કે આઠ પહોર સુધી અથવા એથી પણ અધિક કાળ સુધી દેશથી યા સર્વથી આહારત્યાગરૂપ, શરીરસત્કારત્યાગરૂપ, બ્રહ્મચર્ય પાલનરૂપ, અને અવ્યાપારરૂપ, ઉપવાસપૂર્વક, હમેશાં નહીં પણ પર્વતિથિના પ્રતિનિયત દિવસોમાં જ કરાય તે પૌષધવ્રત નામનું ત્રીજું શિક્ષાવ્રત જાણવું.

સાધ્વીયોને આહાર-દાનરૂપ ‘અતિથિસંવિભાગ’ નામનું ચોથું શિક્ષાવ્રત જાણવું.

એવી રીતે પાચ અણુવ્રતો, ત્રણ ગુણવ્રતો અને ચાર શિક્ષાવ્રતો એમ કુલ બાર વ્રતોને ધારણ કરવાવાળા ગૃહસ્થ શ્રાવકો કહેવાય છે. એ વ્રતોનું વિશિષ્ટ વિધાન ‘ઉપાસકદશા’ નામના વર્ત્તમાનના અગીયાર અંગો પૈકી સાતમા અંગમાં સારી રીતે જોવા મળે છે. વિશેષ જિજ્ઞાસુઓએ ત્યાં જોવું.

અહીં ઉપર બતાવેલા શ્રાવકના બાર વ્રતો પૈકી અગીયારમા **પૌષધવ્રતનું** વિશેષ વિવેચન કરવામાં આવે છે સારી રીતે સમજપૂર્વક કરાયેલું અનુષ્ઠાન અનેક લાભ આપનારું થાય છે. કાર્યસિદ્ધિમાં અનુકૂળ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવની અપેક્ષા રહે છે.

દ્રવ્યનું ચિંતન આત્મરૂપે અને ઉપકરણરૂપે એમ બે પ્રકારે થાય છે. પૌષધ કરવાવાળો આત્મા સરળ, અશઠ, દેવ-ગુરુ-ધર્મ તરફ ભક્તિ રાખવાવાળો અને પૌષધના અર્થને જાણવાવાળો હોવો જોઇએ. પૌષધના ઉપકરણરૂપે કટાસણું, ચરવળો, મુહપત્તી, શુદ્ધ ધોતી, ખેસ (દુપટ્ટો), કંદોરો, દંડાસન, પૂંજણી, સુપડી, ભણવાના પુસ્તકો, શુદ્ધિ માટે અચિત્ત ગરમ પાણી, માત્રા માટે પાલસિયું વગેરેનો ઉપયોગ રાખવો જોઇએ. એમ ઉપાદાનરૂપ અને નિમિત્તકારણરૂપ દ્રવ્ય-શુદ્ધિથી કાર્યશુદ્ધિ થાય છે.

પૌષધ કરવાવાળાએ ઉપાશ્રય અથવા કોઇ ધાર્મિક એકાંત સ્થાનમાં બેસવું જોઇએ. ક્ષેત્ર-શુદ્ધિથી કાર્યમાં પ્રશસ્તતા આવે છે.

પૌષધ કરવાનો કાળ પર્વતિથિઓનો જ હોય છે. પૌષધનો અર્થ પુષ્ટિ પ્રાપ્ત કરવાવાળો અને પર્વતિથિરૂપ પૂર્વાચાર્યોએ કર્યો છે. કાળશુદ્ધિથી કાર્યનું ફળ અનન્તગણું થાય છે.

રાગ-દ્વેષના અભાવરૂપ અર્થાત્-ક્રોધ-માન-માયા અને લોભ એ ચાર કષાયોના ત્યાગ કરવારૂપ ભાવથી પૌષધ કરવાવાળાને જ્ઞાન-દર્શન અને ચારિત્રગુણોમાં પોષણ મળે છે. ભાવશુદ્ધિથી કાર્યની સફળતા પ્રત્યક્ષ જોવાય છે.

ઉપરમાં પૌષધ કરવાનો કાલ પર્વતિથિઓ જ હોય છે, એમ જણાવ્યું છે, તો શું અપર્વતિથિઓમાં પૌષધ ન કરી શકાય ? એ પ્રશ્ન સહેજે થઈ આવે છે, તેના ઉત્તરમાં શાસ્ત્રકારોના અભિપ્રાય મુજબ એમ જ કહી શકાય કે-ના, અપર્વતિથિઓમાં પૌષધ ન જ થાય. અપર્વતિથિમાં પૌષધ કરવાથી શાસ્ત્રકાર પૂર્વાચાર્યોની આજ્ઞા-મર્યાદાનો ભંગ કરવારૂપ પાપ લાગતું દેખાય છે.

શાસ્ત્રકારોનો અભિપ્રાય તેમના જ શબ્દોમાં-

" अत्र सर्वदिवसानुष्ठेये सामायिक-देशावकाशिके पुनः पुनरुच्चार्येते इति भावना, पौषधोपवासातिथिसंविभागौ तु प्रतिनियतदिवसानुष्ठेयौ, न प्रतिदिवसाचरणीयौ "

એ બે વ્રતો પ્રતિનિયત દિવસોમાંજ કરવા યોગ્ય હોય છે. હંમેશા કરવા યોગ્ય હોતા નથી.”

વળી ‘ પૌષધ ’ શબ્દનો અર્થ પણ શાસ્ત્રકારોએ ‘ પર્વ–દિન ’ કરેલો છે. જેમ કે–

“ पोषं–पुष्टिं कुशलधर्माणां धत्ते यदाहारत्यागादिकमनुष्ठानं तत्पौषधं, तेनोपवसनं–अवस्थानं अहोरात्रं यावदिति पौषधोपवास इति । अथवा ‘ पौषधं ’ पर्वदिनमष्टम्यादि, तत्रोपवासः–अभक्तार्थः पौषधोपवास इति । इयं व्युत्पत्तिरेव, प्रवृत्तिस्त्वस्य शब्दस्याहार–शरीरसत्काराब्रह्मचर्य–व्यापारपरिवर्जनेष्विति । ”

સમવાયાંગસૂત્ર ટીકા પત્ર ૧૯.

અહિં પૌષધ એટલે પર્વદિન–અષ્ટમ્યાદિ તિથિયો જ લેવામાં આવે છે.

“ इह पौषधशब्दो रूढ्या पर्वसु वर्त्तते, पर्वाणि चाष्टम्यादितिथयः, पूरणात्पर्व–धर्मोपचय–हेतुत्वादित्यर्थः । ”

શ્રાવકધર્મવિધિ પ્રકરણ ટીકા–પત્ર ૯૧. શ્રાવક પ્રજ્ઞપ્તિ ટીકા–પત્ર ૧૭૫.

અહિં પૌષધ શબ્દ રૂઢિથી પર્વોમાં પ્રવર્તે છે, અને પર્વ અષ્ટમી આદિ તિથિયો મનાય છે, પૂરણ કરે તે પર્વ; એટલે ધર્મપુષ્ટિ કરવાવાળા કાળને પર્વ કહેવાય છે.

એવી રીતે પ્રાચીન અને સર્વમાન્ય પ્રાયઃ કરીને બધા શાસ્ત્રકારોએ સામાયિક સહિત પૌષધવ્રતને પર્વતિથિયોમાં જ કરવું બતાવ્યું છે, હંમેશ માટે નહિં, પર્વતિથિ પણ અષ્ટમી,

ચતુર્દશી, પુર્ણિમા, અમાવાસ્યા, પર્યુષણા અને કલ્યાણક તિથિઓ એ બધી મનાય છે. કહ્યું છે કે—

" पौषधः पर्वेत्यनर्थान्तरं, सोऽष्टमीं चतुर्दशीं पञ्चदशीमन्यतमां वा तिथिमभिगृह्य चतुर्थाद्युपवासिना [कार्यः] "

તત્ત્વાર્થભાષ્ય.

તત્ત્વાર્થ ભાષ્યમાં શ્રી ઉમાસ્વાતિજી મહારાજે—પૌષધ અને પર્વ સમાનાર્થક જ જણાવે છે. તેની જ ટીકા આ પ્રમાણે છે:—

" पौषधः पर्वेति नार्थान्तरम्, स पौषधः अष्टमीं, चतुर्दशीं पञ्चदशीमिति पूर्णिमाम् अमावास्यां च तिथिमन्यतमां वेति—पर्युषणा-कल्याणक-सम्बन्धिनीमन्यतमां तिथिमभिगृह्य चतुर्थाद्युपवासिना श्राद्धेन [कार्यः]

અર્થાત—સામાયિક સહિત પૌષધ ઉપર બતાવેલી પર્વતિથિઓમાં જ અને તે પણ ઉપવાસ કરવાવાળાએ જ કરવો, બીજામાં નહીં. એવી શ્રી શાસ્ત્રકાર મહારાજાઓની આજ્ઞા છે.

'પૌષધ કરવાની ભાવનાવાળો પર્વતિથિ આવ્યા પહેલાં મરણ કરે તો તેની ભાવના મનની મનમાં જ રહી જાય એ ઠીક ન ગણાય માટે પૌષધમાં પર્વતિથિનું બંધન રાખવું ઠીક ન ગણાય.' આમ બોલતા [illegible] કરનારાઓએ સમજવું જોઈએ કે સંવત્સરી પ્રતિક્રમણની ભાવનાવાળો માણસ સંવત્સરીનો દિવસ આવ્યા પહેલાં મરણ કરે તો તેની ભાવના પણ મનની મનમાં રહી જાય, માટે તો તેવું કરવાવાળાઓના મતે સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ પણ ગમે ત્યારે કરી લેવું જોઈએ. એમ [illegible]

ધમ્મો" સૂત્રાનુસાર પ્રત્યેક ક્રિયા સ્વેચ્છાથી નહીં, પણ શ્રી શાસ્ત્રકાર મહારાજાઓની આજ્ઞાથી જ કરવી જોઈએ. અને તેથી જ આત્માનું કલ્યાણ થાય છે.

શાસ્ત્રોમાં પૌષધ એટલું જ નામ નથી પણ પૌષધોપવાસ નામ છે. અતિચારોમાં પણ કેવળ "**પૌષધવ્રતે**" બોલાતું નથી, કિન્તુ "**પૌષધોપવાસવ્રતે**" બોલવામાં આવે છે. આ નામ સાર્થક ત્યારે જ થાય કે જ્યારે ઉપવાસ કરીને જ પૌષધ કરવામાં આવે. એકાસણું, આયંબિલ આદિ કરીને કરવાથી નહીં! માટે પૌષધ કરવાવાળાએ ઉપવાસનું તપ જ કરવું જોઈએ.

કેટલાક લોકો કહે છે, કે–પૌષધ દંડકમાં શરીરસત્કારાદિ પાછલા ત્રણ પૌષધમાં સર્વથી જ કરવાનું વિધાન છે, અને પહેલો આહાર પૌષધ દેશથી અને સર્વથી એમ બે પ્રકારે કરવાનું વિધાન છે, તો પછી ઉપવાસ કરવાવાળાનો પૌષધ સર્વથી અને એકાસણું આદિ કરી કરવાથી દેશપૌષધ કેમ ન ગણાય? એમ પૂછવાવાળાઓએ સમજવું જોઈએ, કે–પૌષધ દંડકમાં બતાવેલ દેશથકી આહારનો હેતુ તિવિહાર ઉપવાસથી છે. જેમાં ચાર પ્રકારના આહારમાંથી એક પાણીરૂપ આહારની છૂટ રહે છે. એકાસણા આદિની નહીં. એકાસણા આદિમાં તો આહારના સમયનો નિર્ધાર કરવામાં આવેલ છે. પણ આહારનો નિર્ધાર નથી જ. એકાસણામાં આહાર તો ચારે પ્રકારના ચાલે છે. પછી દેશથકી આહારત્યાગનો નિયમ કેમ બનાવાય? અશન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ એમ ત્રણ આહારનો ત્યાગ અને દેશથકી પાણીરૂપ આહારની છૂટ રહે છે, ત્યારે જ દેસઓ આહાર પોસહં બંધ બેસતો ગણાય.

અગર કોઈ કહે કે—“देसे अमुगा विगती आयंबिलं वा एकासि वा दो वा”

આ પાઠથી સાબીત થાય છે કે દેશથી આહાર પૌષધમાં એકાસણું પણ સામેલ છે, તો તેઓએ સમજવું જોઈએ કે ઉપરોક્ત પાઠમાં તો “एक्कासि वा दो वा” એવો પાઠ છે, તો તમારી માન્યતા મુજબ બિયાસણું પણ દેશથી આહાર પૌષધમાં સામેલ ગણવું પડશે, એટલું જ નહીં ત્યાં તો દેશ અને સર્વથી એવા બે બે ભેદો ચારે પૌષધમાં બતાવેલા છે. માટે બન્ધુઓ! સામાયિકયુક્ત પૌષધના માટે શ્રાવકપ્રજ્ઞપ્તિટીકાનું કથન નથી જ. તે કથન સામાયિક રહિત ચારેય પ્રકારના પૌષધો દેશથી અને સર્વથી થઈ શકે છે. અને તેમાં એકાસણું તો શું બેયાસણું પણ સામેલ ગણવાનું બતાવેલ છે. એ સાગિયારના મનમાં ન ગણાય!

ભગવતીસૂત્ર ૧૨ મા શતકના પહેલા ઉદ્દેશામાં પુષ્કલી આદિ શ્રાવકોની સમક્ષ શંખ શ્રાવકે કહ્યું છે, કે—

“असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा आसाएमाणा विसाएमाणा परिभुंजेमाणा परिभाएमाणा पक्खियं पोसहं पडिजागरमाणा विहरिस्सामो।”

આ પાઠમાં ભોજન કરીને પણ પાક્ષિક પૌષધ કરવાની વાત સાફ કહેલી છે, એવું કહેવાવાળા ભીંત ભૂલે છે, કેમકે આ સૂત્રની ટીકામાં શ્રીમાન્ અભયદેવસૂરિજી મહારાજ સ્પષ્ટ કહે છે, કે—

" पाक्षिकं पौषधं—अव्यापारपौषधं 'प्रतिजाग्रतः' अनुपालयन्तः 'विहरिष्यामः' स्थास्यामः, यच्चेहातीतकालिनप्रत्ययान्तत्वेऽपि वार्त्तमानिकप्रत्ययोपादानं तद्भोजनानन्तरमेवाक्षेपेण पौषधाभ्युपगमप्रदर्शनार्थम्, एवमुत्तरत्रापि गमनिका कार्येत्येके, अन्ये तु व्याचक्षते–इह किल 'पौषधं' पर्वदिनानुष्ठानं, तच्च द्वेधा–इष्टजनभोजनदानादिरूपमाहारादिपौषधरूपं च, तत्र शङ्खः इष्टजनभोजनदानरूपं पौषधं कर्त्तुकामः सन् यदुक्तवांस्तद्दर्शयतेदमुक्तम्।"

આ પાઠમાં સાફ કહી દેવાયું છે, કે–શંખશ્રાવકે પાક્ષિક પર્વમાં કરવા યોગ્ય અવ્યાપારરૂપ પૌષધ, અથવા બીજા આચાર્યોના મતે ઇષ્ટમિત્રોને ભોજન આપવારૂપ પૌષધ કરવાની અભિલાષાથી પુષ્કલી આદિકોને જે કંઇ કહે છે, તે બતાવવા ઉપરનો સૂત્રપાઠ છે.

મહાનુભાવો! બતાવો, ભોજન કરીને ચાર પ્રકારના પૌષધ કરવાનું વિધાન ક્યાં છે? ઉલ્ટું ભોજનનો વિચાર છોડીને ચાર પ્રકારના પૌષધનો વિચાર શંખશ્રાવકે જે પ્રમાણે કર્યો તે આગળના સૂત્રમાં બતાવવામાં આવે છે. તે પાઠ આ પ્રકારે છેઃ—

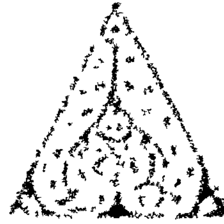
" नो खलु मे सेयं तं विउलं असणं जाव साइमं आसाएमाणस्स ४ पक्खियं पोसहं पडिजागरमाणस्स विहरित्तए त्ति।

ભગવતી આગમો૦ પત્ર ૫૫૩

આ પાઠમાં સાફ બતાવવામાં આવ્યું છે, કે–શંખશ્રાવકે ભોજનનો વિચાર છોડી ચાર પ્રકારના પૌષધનો વિચાર કર્યો છે. નહીં કે ભોજન કરી.

એથી એ નિશ્ચિત થયું કે-ઉપધાન સિવાય પૌષધમાં ચૌવિહાર કે તિવિહાર ઉપવાસ જ કરવો યોગ્ય છે. પૌષધ સંબંધમાં આટલું સૂચન બસ છે. વધારે જોવા-જાણવાની જિજ્ઞાસાવાળાઓ **સામાચારીશતક**, સટીક **પૌષધષટ્ત્રિંશિકા**, અને **પ્રશ્નોત્તર વિચાર** આદિ ગ્રંથોને જોઈ લેવા.

इति शुभम् ।

जैनाचार्य पूज्य श्री हरिसागर सूरीश्वरजी महाराज साहब

श्री कांतीसागरजी महाराज साहब
जन्म १९६८ दिक्षा १९७६

जन्म १९४९ • दिक्षा १९५७
आचार्यपद • स्वर्गवास
सं. १९९२ सं. २००६

श्री दर्शनसागरजी महाराज साहब
जन्म १९८४ • दिक्षा २००२

(चांदा चातुर्मासमें सं. २०१२)

વચ્ચે–પૂ૦ ખરતરગચ્છાધીશ જૈનાચાર્ય શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી જિનહરિસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ

૧ પ૦ પૂ૦ વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શાસનપ્રભાવક મુનિરાજ શ્રી કાન્તિસાગરજી મહારાજ સાહેબ

૨ વ્યાકરણ–ન્યાય–તીર્થ સાહિત્યશાસ્ત્રી મુનિશ્રી દર્શનસાગરજી મહારાજ સાહેબ

સામાયિક-વિધિ

આવશ્યક સૂત્ર-ચૂર્ણી મોટી ટીકા આદિ સર્વમાન્ય શાસ્ત્રાનુસારી

સામાયિક લેવાનો વિધિ[1]

પ્રથમ શ્રાવક-શ્રાવિકાએ કટાસણું, મુહપત્તિ અને ચરવલો લઈ, શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી, જગ્યા પુંજી કટાસણું પાસે રાખી મુહપત્તી ડાબા હાથમાં મુખ પાસે રાખી, જમણો હાથ ઉંધો સ્થાપનાજી સામે રાખી નીચે મુજબ ત્રણ નવકાર ગણવા.

---

૧ આવશ્યકસૂત્રમપિ—**સામાઇયં નામ સાવજ્જજોગ-પરિવજ્જણં ણિરવજ્જજોગપડિસેવણં ચ** " ઇત્યાદિ પાઠમાં **સાધ્વાશ્રયં ગત્વા સાધૂન્નત્વા સામાયિકં કરોતિ, તત્સૂત્રં યથા " કરેમિ ભંતે સામાઇયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચક્ખામિ, જાવ સાહૂ પજ્જુવાસામિ, દુવિહં તિવિહેણં, મણેણં વાયાએ કાએણં ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ ' ત્તિ, એવં કૃતસામાયિક ઇર્યાપથિકાયાઃ પ્રતિક્રામતિ, પશ્ચાદાગમનમાલોચ્ય યથા જ્યેષ્ઠમાચાર્યાદીન્ વંદતે, પુનરપિ ગુરું વંદિત્વા પ્રત્યુપેક્ષિતાસને નિવિષ્ટઃ શ્રૃણોતિ પઠતિ પૃચ્છતિ વા** " ઇત્યાદિ શ્રી માનવિજયોપાધ્યાયકૃત તથા શ્રી યશોવિજય ઉપાધ્યાય સંશોધિત ધર્મસંગ્રહ, દે૦ લા૦ પુ૦ ફંડ દ્વારાં છપાવેલ પત્ર-૮૪.

નમો અરિહંતાણં, નમો સિદ્ધાણં, નમો આય- રિયાણં, નમો ઉવજ્ઝાયાણં, નમો લોએ સવ્વસાહૂણં, એસો પંચનમુક્કારો સવ્વપાવપ્પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, પઢમં હવઇ મંગલં.

"કાઉણ ય સામાઇયં, ઇરિયં પડિક્કમિય ગમણમાલોએ;
વંદિત્ત સૂરિમાઈ, સજ્ઝાયાવસ્સયં કુણઇ. ૩૦

ટીકા—આવશ્યકચૂર્ણૌ સામાયિકં કૃતં. તતોઽસૌ સાધુ- સમીપે ગત્વા કિં કરોતિ? ઇત્યાહ—કાઉણ૦ સાધુસાક્ષિકં પુનઃ સામાયિકં કૃત્વા ઈર્યાં પ્રતિક્રમ્યાગમન-માલોચયેત્, તત આચાર્યાદીન વંદિત્વા સ્વાધ્યાયં કાલે આવશ્યકં કરોતિ. ૩૦

[illegible] કલિકાલસર્વજ્ઞ આચાર્ય શ્રી હેમચન્દ્રસૂરિકૃત
[illegible] ટીકામાં.

"સિક્ખાવયં તુ એયં, સામાઇયમો તયં તુ વિણ્ણેયં;
સાવજ્જેયર-જોગાણ, વજ્જણાસેવણારૂવં. ૨

વ્યાખ્યા—'તદ્' તુ તત્પુનઃ સામાયિકં 'વિજ્ઞેયં' જ્ઞાતવ્યં 'સાવદ્યેતરયોગાનાં' સપાપનિષ્પાપવ્યાપારાણાં યથા- સંખ્યં 'વર્જનાસેવનારૂપં' પરિહારાનુષ્ઠાનસ્વભાવં, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

સ્થાપનાચાર્ય-સ્થાપન-વિધિ

(વિધિ માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫)

ઉપર પ્રમાણે ત્રણ નવકાર ગણવા. પછી નીચે મુજબ સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવાના તેર બોલ મનમાં ચિંતવી સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવા. તેર બોલ નીચે મુજબ.

શુદ્ધ સ્વરૂપ ધારે, જ્ઞાન ૨, દર્શન ૩, ચારિત્ર ૪, સહિત, સદ્દહણાશુદ્ધિ ૫, પ્રરૂપણાશુદ્ધિ ૬, સ્પર્શનાશુદ્ધિ ૭, સહિત પાંચ આચાર પાલે ૮, પલાવે ૯, અનુમોદે ૧૦, મનોગુપ્તિ ૧૧, વચનગુપ્તિ ૧૨, કાયગુપ્તિ ૧૩, આદરે.

વંદિત્વા પ્રત્યુપેક્ષ્ય નિવિષ્ટઃ પૃચ્છતિ વા પઠતિ વા, એવં ચૈત્યેષ્વપિ. ”

ઇત્યાદિ શ્રી હરિભદ્રસૂરિજીકૃત પંચાશક મૂળ તથા તેની ટીકા શ્રી અભયદેવસૂરિજીકૃત પત્ર ૨૨–૨૩ માં.

એઆએ વિહીએ ગંતા તિવિહેણ નમિઊણ સાહુણો પચ્છા સાહુ સક્ખિયં સામાઇયં કરેઇ–“ કરેમિ ભંતે! સામાઇયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચક્ખામિ જાવ સાહૂ પજ્જુવાસામિ, દુવિહં તિવિહેણં, મણેણં વાયાએ કાએણં, ન કરેમિ ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે! પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ ” તિ ઉચ્ચારિઊણ પચ્છા ઇરિયાવહિયાએ પડિક્કમઇ ”

ઇત્યાદિ શ્રી હરિભદ્રસૂરિકૃત આવશ્યક સૂત્ર ટીકા પત્ર ૮૩૨ માં

“ એઆએ વિહીએ ગંતા તિવિહેણ સાહુણો નમિઊણ પચ્છા સાહુસક્ખિયં સામાઇયં કરેઇ,–“ કરેમિભંતે! સામાઇયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચક્ખામિ, દુવિહં તિવિહેણં જાવ સાહૂ પજ્જુવાસામિ ” ત્તિ કાઊણ, (જઇ ચેઇયાઇં અત્થિ? તો પઢમં વંદતિ, સાહુસગાસાઓ રયહરણં નિસેજ્જં વા

એ મુજબ તેર બોલ મનમાં ચિંતવી, સ્થાનાચાર્ય સ્થાપ્યા પછી સ્થાપનાચાર્યની આગળ અને જો ગુરુ હોય તો સ્થાપના સ્થાપ્યા વગર ગુરુ આગળ ઉભા રહી નીચે મુજબ બે ખમાસમણ દઈ ઇચ્છકાર કહી, એક ખમાસમણ દઈ, ગોઠણ જમીનને લગાડી જમણો હાથ નીચો સ્થાપી " અબ્ભુટ્ઠિઓ મિ. કહી વાંદે તે ગુરુવંદન વિધિ નીચે મુજબ—

ભગવન્. આહુ શું ? તો કે ઉવગ્ગહિયં સ્થાનકળું અસ્થિ, તસ્સ આસાતિમાનસ્સ અનોદું પમજ્જામિ.) પચ્છા પડિક્કમાવ-ણિયાએ પડિક્કમતિ. પચ્છા આલોએના વંદતિ આયરિયાણં "

* ... જિનદત્તસૂરિ ... આચાર્યશ્રીજિનેશ્વરસૂરિ ... જણાવે છે ... વિ.સં. ... માં.

" ચૈત્યાલયે ૧ ચૈત્ય નિશાંતે ૨, સાધુસમીપેઽપિ વા ૩।
કાર્યં પૌષધશાલાયાં ૪. આવશ્યકવિધિના સદા ॥૫॥

ટીકા 'ચૈત્યાલયે' જિનભવને ૧. 'ચૈત્ય નિશાંતે' સ્વ-ગૃહેઽપિ જિનસ્થાને ... ૨, 'સાધુસમીપે' સાધુસમીપે ૩. 'પૌષધ' પુષ્ટિઃ જ્ઞાનાદીનાં ધીયતે અનેનેતિ પૌષધં-પર્વા-નુષ્ઠાનં. ઉપલક્ષણત્વાત્ સર્વધર્માનુષ્ઠાનાર્થં 'શાલા' ગૃહ-પૌષધશાલા ૪. તત્ર વા ... આવશ્યક કાર્યં ...

ગુરુવંદન–વિધિ

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જાવણિજ્જાએ નિસીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ.

(આ પ્રમાણે બે ખમાસમણ દેવા પછી–)

"સાધુસમીપે મુખપોતિકાપ્રત્યુપેક્ષણપૂર્વં 'કરેમિ ભંતે! સામાઇયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચક્ખામિ, દુવિહં તિવિહેણં, જાવ નિયમં પજ્જુવાસામી' ત્યાદ્યુચ્ચાર્યેર્યાપથિકાદિ પ્રતિક્રમ્ય યથારાત્નિકતયા સર્વસાધૂંશ્ચાભિવંદ્ય પ્રચ્છનાદિ કરોતિ'

ઇત્યાદિ ઉકેશગચ્છના શ્રી યશોદેવ ઉપાધ્યાયકૃત નવપદ પ્રકરણની મ્હોટી ટીકા પત્ર ૨૪૪ માં

ભાવાર્થ ઉપર લખેલા સર્વ પાઠોનો એ છે કે સાવદ્ય યોગોનું વર્જન (ત્યાગ) અને નિરવદ્ય યોગનું સેવન જે કરવું તેનું નામ સામાયિક છે. માટે ઉપર લખેલ વિધિથી સામાયિક કરવા આવતો શ્રાવક જો ચૈત્ય (જિનમંદિર–પ્રતિમા) હોય તો વાંદે–દર્શન કરે, પછી સાધુની પાસે જઇને સાધુને ત્રિવિધે નમસ્કાર કરી પછી મુહપત્તિ પડિલેહીને '**સામાયિક સંદિસાહું**' ઇત્યાદિ આદેશો લઇને, '**કરેમિ ભંતે**' સામાયિક સૂત્રથી સામાયિકવ્રત ઉચ્ચરે, પછી ઇરિયાવહિ પડિક્કમે, પછી આગમન આલોચીને આચાર્યાદિને વાંદે, પછી ઉપયોગથી બેઠો છતો પૂછે, ભણે, સાંભળે, પુસ્તક વાંચવું આદિ કરે, આવી રીતે અનુક્રમે પહેલા સાવદ્ય–પાપરહિત યોગોનું વર્જન–ત્યાગ અને પછી નિરવદ્ય–પાપરહિત યોગોના સેવનરૂપ સામાયિક નામ શાસ્ત્ર આજ્ઞા મુજબ યથાર્થ હોય છે.

ઇચ્છકારી ભગવન્ ! 'સુહરાઈ 'સુહદેવસિ, સુખ-તપ. શરીર નિરાબાધ સુખસંજમ જાત્રા નિર્વહો છો જી ? સ્વામી સાતા છે જી ! ભાત-પાણીનો લાભ દેજો જી.

(ત્યારબાદ એક ખમાસમણું ઉપર મુજબ દેવું. ત્યારબાદ)

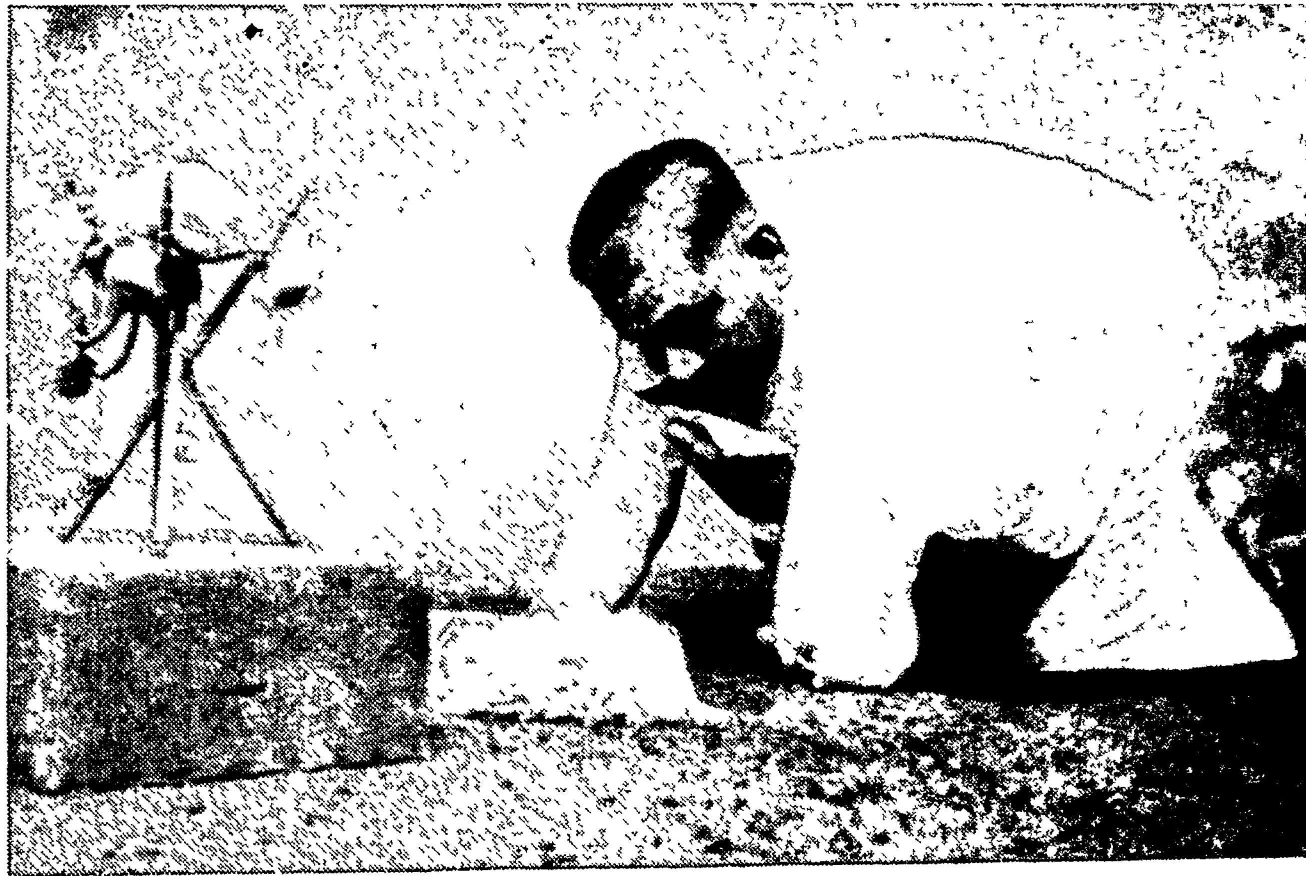
ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અબ્ભુટ્ઠિઓમિ અબ્ભિંતર દેવસિઅં ખામેઉં ? ઇચ્છં ખામેમિ દેવસિઅં. જં કિંચિ અપત્તિઅં પરપત્તિઅં ભત્તે, પાણે, વિણએ, વેઆવચ્ચે, આલાવે, સંલાવે, ઉચ્ચાસણે સમાસણે, અંતરભાસાએ ઉવરિભાસાએ. જં કિંચિ મજ્ઝ વિણય-પરિહીણં સુહુમં વા. બાયરં વા, તુબ્ભે જાણહ. અહં ન જાણામિ, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

પછી-

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જાવણિજ્જાએ નિસીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ.

[એ મુજબ ખમાસમણ દઈ]

' ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક મુહ-પત્તિ પડિલેહું ? ' કહી [illegible] લઈ ' ઇચ્છં ' કહી, મુહપત્તિ પડિલેહણાના પચ્ચીસ અને અંગપડિલેહણાના પચ્ચીસ

સ્થાપનાચાર્ય સન્મુખ 'અબ્ભુટ્ઠિઓ' ખામતી વખતનું દૃશ્ય

ગુરુવંદન-વિધિ (વિધિ માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૮)

સામાયિક લેતી વખતે ગુરુમહારાજ 'કરેમિ ભંતે' સૂત્ર ઉચ્ચાર કરે છે તે વખતનું દૃશ્ય

સામાયિક લેવાની વિધિ

(જુઓ પૃષ્ઠ ૧૯)

મળી પચ્ચાસ બોલથી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ઉપર મુજબ એક [1]**ખમાસમણ** દઈ '**ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક સંદિસાહું ? ઇચ્છં**' કહી ઉપર મુજબ **ખમાસમણ** દઇ **ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક ઠાઉં ?, ઇચ્છં**' કહી **ખમાસમણ** દઇ, મસ્તક થોડું નમાવી, બે હાથ જોડી **ત્રણ નવકાર**[2] ગણી '**ઇચ્છકારી ભગવન્ ! પસાય કરી સામાયિક દંડક ઉચ્ચરાવોજી**" કહેવું ગુરુ અથવા વડીલ[3] હોય તો તેમની પાસે, નહિં તો પોતે **ત્રણ**[4] **વખત કરેમિ ભંતે સામાયિક** સૂત્ર ઉચ્ચરે. તે નીચે મુજબ—

કરેમિ ભંતે સૂત્ર

કરેમિ ભંતે ! સામાઇયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચક્ખામિ, જાવ નિયમં પજ્જુવાસામિ, દુવિહં તિવિહેણં, મણેણં, વાયાએ, કાએણં, ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે પડિક્કમામિ. નિંદામિ, ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ.

(આ પાઠ ત્રણ વખત કહેવો.)

---

૧ ખમાસમણ પ્રસિદ્ધ હોવાથી આખો પાઠ લખ્યો નથી, અને હવે પછી પણ લખવામાં નહિં આવે. ૨ નવકારનો પાઠ પ્રસિદ્ધ હોવાથી વારંવાર લખેલ નથી, જ્યાં જેટલા નવકાર ગણવાના લખ્યા હોય તેટલા ગણી લેવા. ૩ જેણે આપણી પહેલાં સામાયિક લીધું હોય તે વડીલ કહેવાય. ૪ શ્રી દ્રોણાચાર્યજીકૃત ઓઘનિર્યુક્તિ ટીકા પત્ર ૮૨ માં લખ્યું છે કે—

પછી ખમાસમણ દઈ, "ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ? ઇચ્છં. ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં" કહી નીચે મુજબ ઇરિયાવહિયં૦ તસ્સ ઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦ કહે. તે આ પ્રમાણે—

ઇરિયાવહિયં સૂત્ર

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ? ઇચ્છં. ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં. ૧ ઇરિયાવહિયાએ વિરાહણાએ. ૨ ગમણાગમણે. ૪ પાણક્કમણે, બીયક્કમણે, હરિયક્કમણે. ઓસાઉત્તિંગ, પણગદગમટ્ટી-મક્કડાસંતાણા-સંકમણે. ૪ જે મે જીવા વિરાહિયા. ૫. એગિંદિયા, બેઇંદિયા, તેઇંદિયા, ચઉરિંદિયા, પંચિં-

" સામાઇય ઉભયકાલ પડિલેહા, ટીકા— 'સામાઇય' ત્તિ સામાયિકં [illegible] "

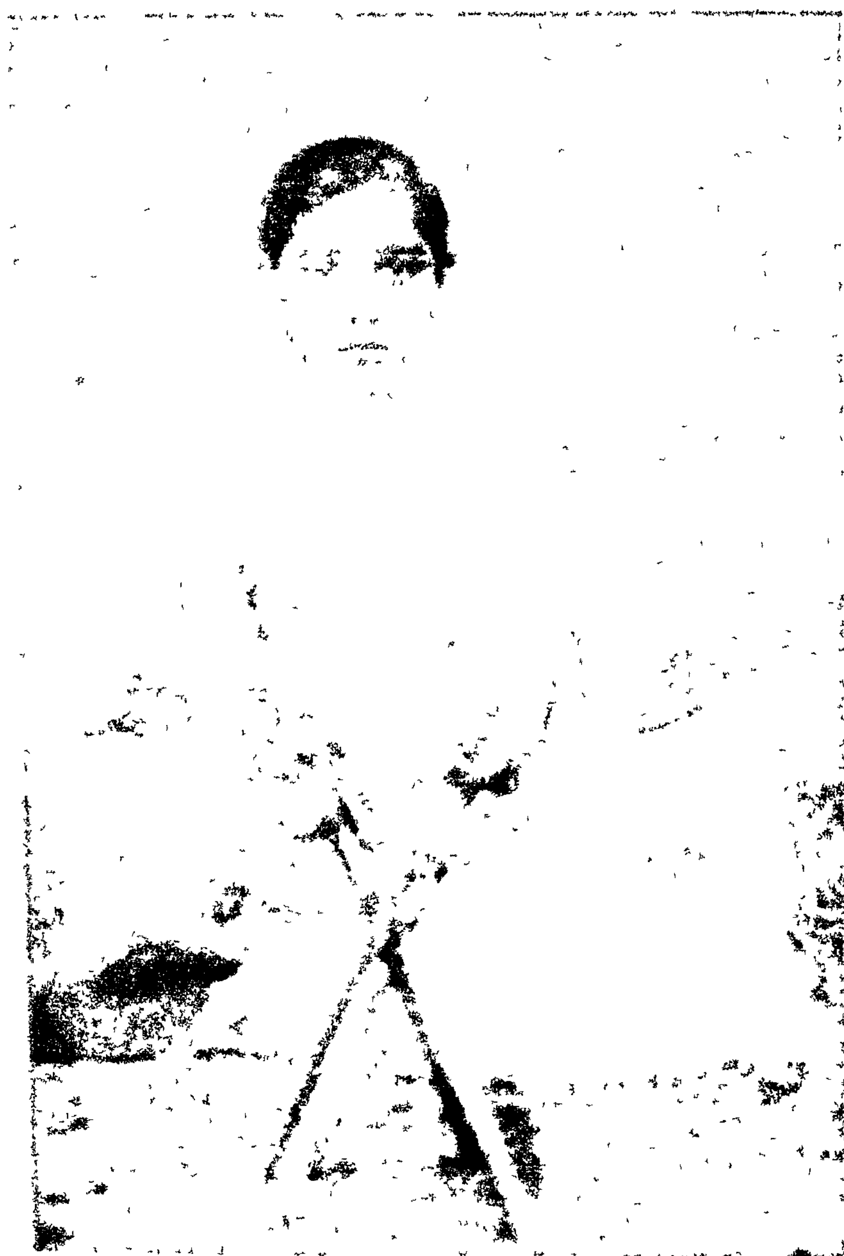
[illegible]

" [illegible] સામાયિક[illegible] "

[illegible]

" સામાયિક [illegible] "

કાયોત્સર્ગ વિધિ

દિયા. ૬ અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઇયા, સંઘટ્ટિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્દવિયા, ઠાણાઓ ઠાણં સંકામિયા, જીવિયાઓ વવરોવિયા, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ૭.

તસ્સ ઉત્તરી સૂત્ર

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણં, પાયચ્છિત્તકરણેણં, વિસોહીકરણેણં, વિસલ્લીકરણેણં, પાવાણં કમ્માણં નિગ્ઘાયણટ્ઠાએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઊસસિએણં સૂત્ર

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નિસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨ એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં, ભગવંતાણં, નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

ઉપર મુજબ બોલી એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ "ચંદેસુ નિમ્મલયરા" સુધીનો કરે (લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરે) પછી "નમો અરિહંતાણં" બોલીને કાઉસ્સગ્ગ પારી નીચે મુજબ પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો તે આ પ્રમાણે—

લોગસ્સ (નામસ્તવ) સૂત્ર

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧
ઉસભમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણંદણં ચ સુમઇં ચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨
સુવિહિં ચ પુપ્ફદંતં, સીઅલસિજ્જંસ વાસુપુજ્જં ચ;
વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩
કુંથું અરં ચ મલ્લિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ;
વંદામિ રિટ્ઠનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ. ૪
એવં મએ અભિથુઆ, વિહુયરયમલા પહીણજરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫
કિત્તિય-વંદિય-મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરુગ્ગ બોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬
ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઇચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

પછી ખમાસમણ દઇ 'ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણું સંદિસાહું? ઇચ્છં' કહી ખમાસમણ દઇ, 'ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! બેસણે ઠાઉં? ઇચ્છં' કહી [illegible] પછી [illegible] ખમાસમણ દઇ 'ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઝાય સંદિસાહું? ઇચ્છં' કહી

કરૂં ? ઇચ્છં કહી ઉભા થઇ આઠ નવકાર ગણે, પછી સજઝાય ધ્યાન કરે.

ગોયમા ! અપડિક્કંતાએ ઇરિયાવહિયાએ ન કપ્પઇ ચેવ કાઉં કિંચિવિ, ચિઇવંદણ-સજઝાય-ઝાણાઇયં, ફલાસાયણમભિકંખુગાણં.

અર્થ:—' હે ગૌતમ ! ફળના સ્વાદની અભિલાષાવાળાઓને ઇરિયાવહિ પડિક્કમ્યા શિવાય ચૈત્યવંદન-સજઝાય-ધ્યાન આદિ કાંઈ પણ કરવું નથી કલ્પતું. '

આ કથન ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદન-સજઝાય-ધ્યાનાદિને લીધે છે. જઘન્ય કે મધ્યમ ચૈત્યવંદનાદિને લીધે નથી. આ વાત શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિજીના શિષ્ય મહોપાધ્યાય શ્રી ધર્મકીર્ત્તિજી ગણિએ કરેલ સંઘાચાર ભાષ્યની ટીકાથી સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે, જુઓ આ રહ્યો તે પાઠ—

વૃદ્ધા: પુનરેવમાહુ:—ઉત્કૃષ્ટા ચૈત્યવંદના ઇર્યાપ્રતિક્રમણપુરસ્સરૈવ કાર્યા, અન્યથાઽપિ જઘન્યા મધ્યમેતિ, તત: સામાન્યોક્તાવપિ યો વિધિર્યત્ર નામગ્રાહં પ્રોક્ત: સ તત્ર કાર્ય ઇતિ તત્ત્વમ્.

ભાવાર્થ:—વૃદ્ધ પૂર્વાચાર્યો આમ કહે છે, કે—પહેલા ઇરિયાવહિ પડિક્કમિને જ ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદના કરવી જોઇએ. જઘન્ય તથા મધ્યમ ચૈત્યવંદના તો ઇરિયાવહિ પડિક્કમ્યા શિવાય પણ થઈ શકે છે, તે માટે સામાન્ય કથનમાં પણ જે વિધિ જ્યાં નામ લઇને કહ્યું હોય તે વિધિ ત્યાં કરવો જોઇએ, એટલા માટે શ્રી આવશ્યકસૂત્રની મ્હોટી ટીકા તથા તેની ચૂર્ણી આદિ અનેક ગ્રંથોમાં અનેક વૃદ્ધ-પૂર્વાચાર્ય મહારાજાઓએ નવમા સામાયિકવ્રતનું નામ લઇને તેની વિધિમાં પહેલા ' કરેમિભંતે ' સામાયિક દંડક ઉચ્ચરીને પછી ઇરિયાવહિ સજઝાય ધ્યાન આદિ કરવાનું લખ્યું છે, અને મહાનિશિથ-

સામાયિક પારવાનો વિધિ

પ્રથમ ચરવળો મુહપત્તિ હાથમાં લઇ ઉભા થઇ એક ખમાસમણ દઇ[1] 'ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! મુહપત્તિ પડિલેહું? ઇચ્છં' કહી મુહપત્તિ પડિલેહી ખમાસમણ દઇ 'ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સામાયિક પારૂં?[2] યથાશક્તિ' કહી ખમાસમણ દઇ 'ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સામાયિક પારેમિ?[3] તહત્તિ' કહી અરધા નમી ત્રણ નવકાર ગણી ગોઠણ નીચા રાખી મસ્તક નમાવી, જમણો હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કટાસણા ઉપર સ્થાપી 'ભયવં દસણ્ણભદ્દો' આદિ સામાયિક પારવાની ગાથા કહે, તે આ પ્રમાણે;

સામાયિક પારવાનું (ભયવં દસણ્ણભદ્દો) સૂત્ર

ભયવં દસણ્ણભદ્દો, સુદંસણો થૂલિભદ્દ-વયરો અ;
સફલીકયગિહચાયા, સાહૂ એવંવિહા હુંતિ. ૧

સાહૂણ વંદણેણ, નાસઈ પાવં અસંકિયાભાવા;
ફાસુઅદાણે નિજ્જર, અભિગ્ગહો નાણમાઈણં. ૨
છઉમત્થો મૂઢમણો, કિત્તિયમિત્તં પિ સંભરઇ જીવો;
જં ચ ન સંભરામિ અહં, મિચ્છામિ દુક્કડં તસ્સ. ૩
જં જં મણેણ ચિંતિય,-મસુહં વાયાઈભાસિયં કિંચિ;
અસુહં કાએણ કયં, મિચ્છામિ દુક્કડં તસ્સ. ૪
સામાઇય-પોસહ-સંઠિયસ્સ, જીવસ્સ જાઇ જો કાલો;
સો સફલો બોધવ્વો, સેસો સંસારફલહેઊ. ૫

પોસહ–વિધિ

પોસહના ઉપકરણ

૧ **ફક્ત દિવસના પોસહમાં**—મુહપત્તિ, ચરવલો, કટાસણું, ઉત્તરાસંગ (ખેસ) દંડાસન, ગરમ કામળી તથા ગરમ પાણી.

૨ ફક્ત રાત્રિના અથવા દિવસ–રાત્રિના પોસહમાં–ઉપરના ઉપકરણો તેમ જ સંથારિયું, ઉત્તરપટ્ટો (સંથારા ઉપર પાથરવાનો સુતરનો કપડો) ચૂનો નાંખેલું ગરમ પાણી.

ઉપરના ઉપકરણોમાંથી યથાયોગ્ય ઉપકરણ લઈ ઉપાશ્રયમાં આવવું. પછી શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવા, સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવાની વિધિ સામાયિક લેવાની વિધિમાંથી જોઇ લેવી. જો સાધુ મહારાજની સ્થાપનાજી હોય તો સ્થાપના

સ્થાપિત કરવાની જરૂર નથી. પછી ગુરુનો યોગ હોય તો ગુરુસમીપે અથવા સ્થાપનાચાર્ય સમીપે ભૂમિ પ્રમાર્જીને બે ખમાસમણપૂર્વક ગુરુવંદન કરે. તે ગુરુવંદન વિધિ સામાયિક લેવાની વિધિ મુજબ સમજવો. (જુઓ પૃષ્ઠ ૨૭)

પોસહ લેવાની વિધિ

સ્થાપનાચાર્ય સન્મુખ એક ખમાસમણ દઈ, ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે[1] તે નીચે મુજબ—

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જાવણિજ્જાએ નિસીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ.

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ ? ઇચ્છં ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં ૧. ઇરિયાવહિયાએ વિરાહણાએ. ૨. ગમણાગમણે. ૩. પાણક્કમણે. બીયક્કમણે, હરિયક્કમણે, ઓસા-ઉત્તિંગ-પણગ-દગ-મટ્ટી-મક્કડાસંતાણા-સંકમણે. ૪. જે મે જીવા વિરાહિયા. ૫. એગિંદિયા, બેઇંદિયા, તેઇંદિયા,

[1] કેટલાક "ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે" એમ જણાવે [illegible] "ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ? ઇચ્છં ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં ઇરિયાવહિયાએ તસ્સઉત્તરીકરણ અન્નત્થ" કહી એક લોગસ્સ [illegible] લોગસ્સ [illegible]

પૌષધ લેવાની વિધિ

પૌષધ ગ્રહણ કરતી વખતે 'ઇરિયાવહિયા' પડિક્કમવાની વિધિ

(જુઓ પૃષ્ઠ ૨૬)

ચઉરિંદિયા, પંચિંદિયા. ૬. અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઇયા, સંઘટ્ટિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્દવિયા, ઠાણાઓ ઠાણં સંકામિયા, જીવિયાઓ વવરોવિયા તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં. ૭.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણં, પાયચ્છિત્તકરણેણં, વિસોહી-કરણેણં, વિસલ્લીકરણેણં, પાવાણં કમ્માણં નિગ્ઘા-યણટ્ઠાએ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગ-વંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

ઉપર મુજબ કહી એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ "ચંદેસુ નિમ્મલયરા" સુધીનો કરે (લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરે) પછી 'નમો અરિહંતાણં' બોલીને કાઉસ્સગ્ગ પારી નીચે મુજબ પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો.

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧

ઉપર મુજબ પાઠ ત્રણ વખત કહેવો. પછી ખમાસ-મણ દઈ ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સામાયિક મુહપત્તિ પડિલેહું? ઈચ્છં. કહી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તિ પડિલેહીને ઉભા થઈને ખમાસમણ દઈને કહે ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સામાયિક સંદિસાહું? ઈચ્છં કહી ખમાસમણ દઈ કહે ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સામાયિક ઠાઉં? ઈચ્છં કહી ઉભા થઈ, બે હાથ જોડી ત્રણ નવકાર ગણી ત્રણવાર સામાયિક દંડક-કરેમિભંતે ઉચ્ચરે તે નીચે મુજબ-

કરેમિ ભંતે! સામાઈયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચ-ક્ખામિ. જાવ પોસહં પજ્જુવાસામિ, દુવિહં તિવિ-હેણં, મણેણં, વાયાએ, કાએણં. ન કરેમિ, ન કારવેમિ. તસ્સ ભંતે પડિક્કમામિ. નિંદામિ. ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ.

[આ પાઠ ત્રણ વખત કહેવો] પછી ખમાસમણ દઈ-ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણું સંદિસાહું? ઈચ્છં. કહી ખમાસમણ દઈ ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગ-વન્! બેસણે ઠાઉં? ઈચ્છં. કહી કટાસણું પાથરી તે ઉપર બેસી ખમાસમણ દઈ, ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્? સજ્ઝાય સંદિસાહું? ઈચ્છં કહી ખમાસમણ દઈ, ઈચ્છા-કારેણ સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઝાય કરું? ઈચ્છં કહી ત્રણ નવકાર ગણવા. પછી ખમાસમણ દઈ, ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! બહુવેલ સંદિસાહું? ઈચ્છં. કહી

ખમાસમણુ દઇ, ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! બહુ-વેલ કરું ? ઇચ્છં કહી, ખમાસમણુ દઇ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! પાંગરણો સંદિસાહું ? ઇચ્છં. કહી ખમાસમણુ દઇ, ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ? પાંગ-રણો પડિગ્ગહું ? ઇચ્છં. કહેવું.

પછી રાઈ-પ્રતિક્રમણ પૌષધ લીધા પહેલાં ન કર્યું હોય તો વિધિપૂર્વક રાઇ-પ્રતિક્રમણ કરે. છેલ્લે ચાર થોયપૂર્વક દેવ વંદન કર્યા પછી એકેક ખમાસમણપૂર્વક બહુવેલના બે આદેશ ઉપર મુજબના માગે, પછી ખમાસમણપૂર્વક આચાર્યમિશ્રં ઇત્યાદિ કહે. સીમંધરસ્વામિ તથા સિદ્ધાચલજીના ચૈત્યવંદન કરે. બાદ વિધિપૂર્વક પડિલેહણ કરે.

પ્રાત:કાળની પડિલેહણ વિધિ

ખમાસમણુ દઇ નીચે મુજબ ઇરિયાવહિયા પડિક્ક-મવા, તે નીચે મુજબ-

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ ? ઇચ્છં. ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં. ૧. ઇરિ-યાવહિયાએ વિરાહણાએ. ૩. ગમણાગમણે. ૩. પાણક્કમણે, બીયક્કમણે, હરિયક્કમણે, ઓસાઉત્તિંગ, પણગદગમટ્ટી-મક્કડાસંતાણા-સંકમણે. ૪. જે મે જીવા વિરાહિયા. ૫. એગિંદિયા, બેઇંદિયા, તેઇંદિયા, ચઉરિંદિયા, પંચિંદિયા. ૬. અભિહયા, વત્તિયા,

લેસિયા, સંઘાઇયા, સંઘટ્ટિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્દવિયા, ઠાણાઓ ઠાણં સંકામિયા, જીવિયાઓ વવરોવિયા, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ૭.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણં, પાયચ્છિત્તકરણેણં, વિસોહીકરણેણં, વિસલ્લીકરણેણં, પાવાણં કમ્માણં નિગ્ઘાયણટ્ઠાએ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

અહીં એક લોગસ્સનો ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી કાઉસ્સગ્ગ કરવો. લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી કાઉસ્સગ્ગ પારી નીચે મુજબ પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો.

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે,
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧
ઉસભમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણંદણં ચ સુમઇં ચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨

સુવિહિં ચ પુપ્ફદંતં, સીઅલસિજ્જંસ વાસુપુજ્જં ચ;
વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩
કુંથું અરં ચ મલ્લિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ;
વંદામિ રિટ્ઠનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ. ૪
એવં મએ અભિથુઆ, વિહુયરયમલા પહીણજરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫
કિત્તિય-વંદિય-મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરુગ્ગ-બોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬
ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઇચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

પછી એક ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! પડિલેહણ સંદિસાઉં ? ઇચ્છં.

ફરી એક ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! પડિલેહણ કરું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તિ પડિલેહે. પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અંગપડિલેહણ સંદિસાઉં ? ઇચ્છં.

ફરી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અંગપડિલેહણ કરું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક બેસી એની મુહપત્તિ, આસન, ચરવળો, કંદોરો, ધોતીયું એ પાંચ ઉપકરણોની પડિલેહણ કરે.

પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારિ ભગવન્ ! પસાય કરી પડિલેહણા પડિલેહાવોજી. ઇચ્છં.

પછી—

પછી ચંદનાદિના બનાવેલા પ્રતિષ્ઠિત સ્થાપનાચાર્ય હોય તો તેની પડિલેહણા આ રીતે કરે—

પાટલા આદિ ઉંચા અને પવિત્ર સ્થાન પર સ્થાપનાચાર્યજીને મૂકીને ઉપરની મુહપત્તી 'સૂત્ર અર્થ' આદિ ૨૫ બોલથી પડિલેહીને તે જ મુહપત્તીથી 'શુદ્ધસ્વરૂપ' આદિ ૧૩ બોલ બોલે.

* આ બોલ ગુરુ સામાયિક લેવાની વિધિમાંથી જોઈ લેવા. જુઓ પૃ. ૬

[illegible]

સ્થાપનાચાર્ય પડિલેહણ વિધિ

(વિધિ માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૨૪)

પછી બાકી રહેલ બધી મુહપત્તીયો ૨૫-૨૫ બોલથી પડિ-લેહી, સ્થાપનાજી બાંધી યોગ્ય સ્થાનમાં વિરાજમાન કરે.

અગર પુસ્તક વગેરેની સ્થાપના સ્થાપી હોય તો તેમની સામે ઉંધી હથેલી કરી એક નવકાર ગણી પછી, તેની યથાયોગ્ય પડિલેહણા કરવી. પછી ત્રણ નવકાર તથા તેર બોલ ચીંતવી પછી સ્થાપિત કરવી. પછી કોઇ વૃદ્ધ પોસાતીના ખેસ આદિ એકાદ વસ્ત્રની પડિલેહણા કરે.

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઉપધિ મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તિ પડિલેહી એક ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઓહિ પડિલે-હણ સંદિસાઉં ? ઇચ્છં.

પછી એક ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઓહિ પડિલે-હણ કરું ? ઇચ્છં.

પછી એક ખમાસમણ દઇ બાકી રહેલ ખેસ, કામળ વગેરે તમામ વસ્ત્ર ૨૫-૨૫ બોલથી પડિલેહે. પછી દંડાસણ લઇ પૌષધશાળામાંથી કાજો કાઢીને એકાંતમાં જયણાપૂર્વક પરઠવે. પછી સ્થાપનાચાર્ય અથવા ગુરુમહારાજ સામે નીચે મુજબ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે. તે આ પ્રમાણે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ? ઇચ્છં. ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં. ૧ ઇરિયાવહિયાએ વિરાહણાએ. ૨ ગમણાગમણે. ૩ પાણક્કમણે, બીયક્કમણે, હરિયક્કમણે, ઓસાઉત્તિંગ, પણગદગમટ્ટી-મક્કડાસંતાણા-સંકમણે. ૪ જે મે જીવા વિરાહિયા. ૫. એગિંદિયા, બેઇંદિયા, તેઇંદિયા, ચઉરિંદિયા, પંચિંદિયા. ૬ અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઇયા, સંઘટ્ટિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્દવિયા, ઠાણાઓ ઠાણં સંકામિયા, જીવિયાઓ વવરોવિયા, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ૭.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણં, પાયચ્છિત્તકરણેણં, વિસોહીકરણેણં, વિસલ્લીકરણેણં, પાવાણં કમ્માણં નિગ્ઘાયણટ્ઠાએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં, ૨ એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં, ભગવંતાણં, નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક લોગસ્સનો ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી કાઉસ્સગ્ગ કરવો. લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી કાઉસ્સગ્ગ પારી નીચે સુજબ પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો.

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧
ઉસભમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણંદણં ચ સુમઇં ચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨
સુવિહિં ચ પુપ્ફદંતં, સિઅલસિજ્જંસ વાસુપુજ્જં ચ;
વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩
કુંથું અરં ચ મલ્લિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ;
વંદામિ રિટ્ઠનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ. ૪
એવં મએ અભિથુઆ, વિહુયરયમલા પહીણજરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫
કિત્તિય-વંદિય-મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરુગ્ગ-બોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬
ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઇચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવર-ગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સજ્ઝાય સંદિસાહું ? ઇચ્છં.

પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઝાય કરું? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી એક નવકાર ગણી "જગચૂડા-મણિભૂઓ" અથવા 'ધમ્મો મંગલ'ની સજ્ઝાય કહેવી. તે આ પ્રમાણે—

જગચૂડામણિભૂઓ, ઉસભો વીરો તિલોયસિરિતિલઓ;
એગો લોગાઇચ્ચો, એગો ચક્ખુ તિહુઅણસ્સ. ૧
સંવચ્છરમુસભજિણો, છમ્માસે વદ્ધમાણજિણચંદો;
ઇઅ વિહરિયા નિરસણા, જઇજ્જ એઓવમાણેણં. ૨
જઇ તા તિલોયનાહો, વિસહઇ બહુઆઇં અસરિસજણસ્સ;
ઇઅ જીયંતકરાઇં, એસ ખમા સવ્વ-સાહૂણં. ૩
ન ચઇજ્જઇ ચાલેઉં, મહઇમહાવદ્ધમાણજિણચંદો;
ઉવસગ્ગસહસ્સેહિં વિ, મેરૂ જહા વાયગુંજાહિં. ૪
ભદ્દો વિણીય વિણઓ, પઢમગણહરો સમત્તસુયનાણી;
જાણંતો વિ તમત્થં, વિમ્હિયહિયઓ સુણઇ સવ્વં. ૫

પછી એક નવકાર ગણવો પછી સાધુ હોય તો સાધુ-મહારાજને વાંદવા।

[illegible]

'સુગુરુ વાંદણા' સૂત્ર બોલતી વખતનું દૃશ્ય

(જુઓ પૃષ્ઠ ૩૯)

રાઈમુહપત્તી પડિલેહણ વિધિ

ગુરુ મહારાજની સામે ખમાસમણ દઇ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે, (ઇરિયાવહિયા, તસ્સઉત્તરી, અન્નત્થ પછી એક લોગસ્સનો ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી કાઉસ્સગ્ગ, લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ, પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો, સૂત્ર ન આવડતા હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨) પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! રાઇમુહપત્તી પડિલેહું ? ઇચ્છં.

ઉભડક પગે બેસી, મુહપત્તી પડિલેહે, પછી નીચે મુજબ બે વાંદણાં દેવા. તે નીચે મુજબ—

સુગુરુ વાંદણાં

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જાવણિજ્જાએ નિસીહિઆએ. ૧. અણુજાણહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસીહિ, અ-હો, કા-યં, કા-યસંફાસં, ખમણિજ્જો, ભે, કિલામો. અપ્પકિલંતાણં બહુસુભેણં, ભે, રાઇઅ વઇક્કંતા. ૩. જ-ત્તા ભે. ૪. જ-વણિજ્જં ચ ભે. ૫. ખામેમિ ખમાસમણો ! રાઇઅં વઇક્કમ્મં. ૬. આવસ્સિઆએ, પડિક્કમામિ ખમાસમણાણં રાઇ-આએ આસાયણાએ, તિત્તીસન્નયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ, મણદુક્કડાએ વયદુક્કડાએ કાયદુક્કડાએ;

કોહાએ, માણાએ, માયાએ લોભાએ, સવ્વકાલિઆએ, સવ્વમિચ્છોવયારાએ, સવ્વધમ્માઇક્કમણાએ આસાયણાએ જો મે અઇઆરો કઓ, તસ્સ ખમાસમણો ! પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં વોસિરામિ.

ઉપર મુજબ બીજી વાર વાંદણાં દેવા, પણ બીજી વારનાં વાંદણામાં આવસ્સિઆએ એ પદ ન બોલવું.

પછી—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! રાઇયં આલોઉં ? ઇચ્છં આલોએમિ જો મે રાઇઓ અઇઆરો કઓ કાઇઓ વાઇઓ માણસિઓ ઉસ્સુત્તો ઉમ્મગ્ગો અકપ્પો અકરણિજ્જો, દુજ્ઝાઓ દુવ્વિચિંતિઓ અણાયારો અણિચ્છિઅવ્વો અસાવગપાઉગ્ગો નાણે દંસણે ચરિત્તાચરિત્તે સુએ સામાઇએ તિણ્હં ગુત્તીણં ચઉણ્હં કસાયાણં પંચણ્હમણુવ્વયાણં તિણ્હં ગુણવ્વયાણં ચઉણ્હં સિક્ખાવયાણં બારસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ જં ખંડિઅં જં વિરાહિઅં તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

પછી [illegible] બેસી કહે—

સવ્વસ્સવિ

સવ્વસ્સવિ રાઇઅ દુચ્ચિંતિય દુબ્ભાસિઅ

આલોચના-વિધિ

'રાઇય આલોઉં' સૂત્ર બોલતી વખતનું દૃશ્ય

(જુઓ પૃ૰ ૪૦)

દુચ્ચિટ્ઠિય ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! [અહિં થોડા અટકીને પછી] ઇચ્છં તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

પછી ગુરુ મહારાજ આચાર્યાદિ પદવીધર હોય તો ઉપર લખ્યા મુજબ બે વાંદણાં દેવાં, વંદના કરી ફરી બે વાંદણા ઉપર મુજબ દઈ પચ્ચક્ખાણ કરે. અગર પદવી રહિત સામાન્ય સાધુ હોય તો ઉપર મુજબ **સવ્વસ્સવિ** કહી ગુરુવંદન વિધિમાં કહેલ વંદનવિધિ મુજબ બે ખમાસમણ દઈ, ઇચ્છાકાર સુહરાઇ૦ કહી ખમાસમણ દઇ અબ્ભુટ્ઠિઓના પાઠથી વંદન કરે (જુઓ પૃષ્ઠ ૧૭) ઉપર મુજબ બે વાંદણાં દઈ, પચ્ચક્ખાણ કરે. પછી [1]દેરાસર દર્શન કરવા જવું. પછી આવીને વ્યાખ્યાન સાંભળવું વગેરે ધર્મધ્યાન કરવું. પછી સૂર્યોદય પછી છ ઘડી ચડયા બાદ **ઉગ્ઘાડા પોરિસિ** ભણાવે તેનો વિધિ નીચે મુજબ–

ઉગ્ઘાડા પોરિસિ વિધિ

ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઉગ્ગાડાપોરિસિ ભણાવું. ? ઇચ્છં.

કહી ખમાસમણ દઈ, ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નત્થ, એક લોગસ્સનો ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધીનો કાઉસ્સગ્ગ, લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર

---

૧ પોસાતી શ્રાવક જોગવાઇ હોય છતાં પણ દેવદર્શન બિલ્કુલ ન કરે તો બે અથવા પાંચ ઉપવાસના ભાગીદાર બને છે.

નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ. પછી કાઉસ્સગ્ગ પારી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્ર ન આવડતા હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઉગ્ઘાડા પોરિસિ મુહપત્તી પડિલેહું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તી પડિલેહે. પછી વખત હોય તો સજ્ઝાય-ધ્યાન કરે. મધ્યાહ્નને કાલવેલાએ દેરાસરમાં અથવા ઉપાશ્રયમાં દેવવંદનની વિધિથી પાંચ શક્રસ્તવે આઠ થુઇએ દેવવંદન કરે. તે વિધિ નીચે પ્રમાણે—

દેવવંદન વિધિ

પ્રથમ ખમાસમણ દઇ—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ચૈત્યવંદન કરું ? ઇચ્છં.

પછી નીચે મુજબ ચૈત્યવંદન અગર તો બીજું ચૈત્યવંદન કહેવું.

ચૈત્યવંદન

વસંતતિલકા

[illegible] અનંત સુખ શાસન સાધકોને,
દીધું પ્રધાન જિનશાસન જે મહંતો;
તે વર્ધમાન ભગવાન મહાન વીર,
ધ્યાની નમામિ નિજરૂપ પદે જે નિરૂપ્યું. ૧
[illegible]
[illegible]

દેવવંદન-વિધિ

(વિધિ માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૪૨)

કર્મો સુધાર કરતાં પરમાત્મ-ભાવ,
શીઘ્રાતિશીઘ્ર બસ આતમરૂપ વ્યાપે. ૨
દેનાર દિવ્યતમ એ ઉપદેશ તેનું,
સંસારમાં શરણ હો નિત એ જ માંગુ;
તે વીરની હરિ-કવીન્દ્ર સુકીર્તિ ગાઓ,
હું વીતરાગ-પથમાં ઝટ જેમ લાગું. ૩

પછી નીચે મુજબ નમુત્થુણં કહેવું—

નમુત્થુણં

નમુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧ આઇગરાણં, તિત્થયરાણં સયંસંબુદ્ધાણં. ૨ પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિઆણં, લોગપઈવાણં, લોગપજ્જોઅગરાણં. ૪. અભયદયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં, બોહિદયાણં. ૫ ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મનાયગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણં. ૬. અપ્પડિહયવરનાણ દંસણધરાણં, વિઅટ્ટછઉમાણં. ૭. જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮. સવ્વન્નૂણં, સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઇ-નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમો જિણાણં જિઅભયાણં. ૯.

જે અ અઈઆ સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિણાગએ કાલે;
સંપઈ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦

પછી ખમાસમણ દઈ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા—તસ્સ ઉત્તરી—અન્નત્થ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધીનો અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ, કાઉસ્સગ્ગ પારી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો આવડતા ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! ચૈત્યવંદન કરું? ઇચ્છં.

પછી કોઈપણ ચૈત્યવંદન અથવા નીચેનું ચૈત્યવંદન કહેવું.

ચૈત્યવંદન

શ્રી અરિહંત ઉદાર કાંતિ, અતિ સુંદર રૂપ;
સેવો સિદ્ધ અનંત શાન્ત, આતમ ગુણ ભૂપ. ૧

આચારજ ઉવજ્ઝાય સાધુ, સમતારસ ધામ;
જિનભાષિત સિદ્ધાન્ત શુદ્ધ, અનુભવ અભિરામ. ૨

આરાધક ગુણ સંપદાયે, નાણ ચરણ તપ શુદ્ધ;
ધ્યાવો પરમાનન્દ પદ, એ નવપદ અવિરુદ્ધ. ૩

ઇંદુ ચંદ્ર આનંદ કંદ, જગમાંહિ પ્રસિદ્ધો;
ચિન્તામણિ સમ જાણ, એહ બહુ ગુણે ભર્યો. ૪

સિદ્ધચક્ર સાત [illegible] સેવ્ય, અહિંયા ભવ પાર;
[illegible] પરમાનંદ લહો, જિન ઇંદ્ર [illegible]. ૫

સિદ્ધચક્ર પદ સેવતાં, સહજાનંદ સ્વરૂપ;
અમૃતમય કલ્યાણનિધિ, પ્રકટે ચેતન ભૂપ. ૬

પછી જંકિંચિ, નમુત્થુણં, કહી અરિહંત ચેઇઆણં આદિ કહેવું તે નીચે પ્રમાણે—

જંકિંચિ

જંકિંચિ નામતિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ;
જાઇં જિણ બિંબાઇં, તાઇં સવ્વાઇં વંદામિ. ૧

નમુત્થુણં

નમુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧. આઇગરાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨. પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિઆણં, લોગપઇવાણં, લોગપજ્જોઅગરાણં. ૪. અભયદયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં, બોહિદયાણં. ૫. ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મનાયગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણં. ૬. અપ્પડિહય-વરનાણ-દંસણ-ધરાણં વિઅટ્ટ-છઉમાણં. ૭. જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮. સવ્વન્નૂણં સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઇ-

નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમો જિણાણં જિઅભ-યાણં. ૯. જે અ અઇયા સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગએ કાલે; સંપઇ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦.

અરિહંત ચેઇઆણં

અરિહંત-ચેઇઆણં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં. ૧. વંદણ-વત્તિઆએ, પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ, બોહિલાભવત્તિઆએ, નિરુવ-સગ્ગવત્તિઆએ. ૨. સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઇએ, ધાર-ણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ. ઠામિ કાઉ-સ્સગ્ગં. ૩.

અન્નત્થ ઊસસિએણં સૂત્ર

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચા-લેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચા-લેહિં. ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિ-રાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી નમોર્હત્‌

કાયોત્સર્ગ વિધિ

દેવવંદન કરતી વખતે કાયોત્સર્ગનું દૃશ્ય

(વિધિ માટે જુઓ પૃષ્ઠ [illegible])

ડી. નીચે સુજબ પહેલી થોય અગર બીજી કોઇપણ થોય હાની પહેલી થોય બોલવી.

નમોડર્હત્

નમોડર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

પરમાતમ પદ સ્તુતિ

આતમ સરધા સમકિતમૂલક, જિનશાસન જયકારી જી;
આતમભોગે, ગુરુગમયોગે, આરાધક અધિકારી જી;
સાધુ પાંચ મહાવ્રત ઉત્તમ, શ્રાવક વ્રતવર બારે જી,
ધારે પદ પરમાતમ સારે, વંદું ભવ-જલ તારે જી. ૧

પછી લોગસ્સ૦ સ૦વલોએ અરિહંત ચેઇયાણું૦ અન્નત્થ૦ કહેવા તે નીચે પ્રમાણે-

લોગસ્સ

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧
ઉસભમજિઅંચ વંદે, સંભવમભિણંદણં ચસુમઇંચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨
સુવિહિંચ પુપ્ફદંતં, સીઅલ-સિજ્જંસ-વાસુપુજ્જંચ;
વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩
કુંથું અરં ચ મલ્લિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ;
વંદામિ રિટ્ઠનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ. ૪
એવં મએ અભિથુઆ, વિહુય-રયમલા પહીણ-જરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫

કિત્તિય-વંદિય-મહિયા. જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરુગ્ગ-બોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬
ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઇચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

સવ્વલોએ અરિહંત ચેઇઆણં૦

સવ્વલોએ અરિહંત ચેઇઆણં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં, ૧. વંદણવત્તિઆએ, પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ, બોહિલાભવત્તિઆએ, નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ. ૨. સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઇએ, ધારણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૩.

અન્નત્થ૦

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી બીજી થોય કહેવી, તે આ પ્રમાણે-

બીજી થોય

ત્યાગે સો આગે સહુ જગમાં, ત્યાગીની બલિહારીજી,
ત્યાગી બડભાગી પરમેષ્ઠી, ધન ધન તે નર-નારીજી;
ત્યાગની શાંતિ હે પ્રભુ! આપો, ભાવ-ભગતિ કરી માંગુંજી,
ભોગ હટે ભવરોગ ઘટે હું, શિઘ્ર પરમપદ લાગુંજી. ૨

પછી પુક્ખરવરદી૦ સુઅસ્સ ભગવઓ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં વંદણ૦ અન્નત્થ કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી પારી ત્રીજી થોય કહે: તે સૂત્રો વગેરે નીચે પ્રમાણે—

પુક્ખરવરદી૦

પુક્ખરવરદીવડ્ઢે, ધાયઇસંડે અ જંબૂદીવે અ;
ભરહેરવયવિદેહે, ધમ્માઇગરે નમંસામિ. ૧
તમતિમિરપડલવિદ્ધં-સણસ્સ સુરગણનરિંદમહિઅસ્સ,
સીમાધરસ્સ વંદે, પપ્ફોડિઅ-મોહજાલસ્સ. ૨
જાઇ-જરા-મરણ-સોગ-પણાસણસ્સ;
કલ્લાણ-પુક્ખલ-વિસાલ-સુહાવહસ્સ;
કો દેવ-દાણવ-નરિંદ-ગણચ્ચિઅસ્સ,
ધમ્મસ્સ સારમુવલબ્ભ કરે પમાયં. ૩
સિદ્ધે ભો પયઓ ણમો જિણમએ, નંદી સયા સંજમે,
દેવં-નાગ-સુવન્ન-કિન્નર-ગણ-સ્સબ્ભૂઅભાવચ્ચિએ;

લોગો જત્થ પઇટ્ઠિઓ જગમિણં તેલુક્કમચ્ચાસુરં. ધમ્મો વડ્ઢઉ સાસઓ વિજયઓ, ધમ્મુત્તરં વડ્ઢઉ. ૪.

સુઅસ્સ ભગવઓ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં. વંદણવત્તિઆએ, પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ, બોહિલાભવત્તિઆએ, નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ. સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઇએ, ધારણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી નીચે મુજબ ચોથી થોય કહેવી.

ચોથી થોય

સિદ્ધાયિકા પ્રવચન સારું [illegible] મનમાં ધારે જી,
[illegible] ને [illegible] આલંબું [illegible] જી;
[illegible] ભાવ [illegible] જ્ઞાન-ક્રિયા [illegible] જી,
[illegible] પ્રભાવના કરીએ, [illegible] જી. ૪

પછી સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં૦ વેયાવચ્ચગરાણં૦ અન્નત્થ૦ કહે તે નીચે મુજબ—

સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં

સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં, પારગયાણં પરંપરગયાણં;
લોઅગ્ગમુવગયાણં, નમો સયા સવ્વસિદ્ધાણં. ૧
જો દેવાણ વિ દેવો, જં દેવા પંજલી નમંસંતિ;
તં દેવદેવમહિઅં, સિરસા વંદે મહાવીરં. ૨
ઇક્કો વિ નમુક્કારો, જિણવરવસહસ્સ વદ્ધમાણસ્સ;
સંસારસાગરાઓ. તારેઇ નરં વ નારિં વા. ૩
ઉજ્જિંતસેલસિહરે, દિક્ખા નાણં નિસીહિઆ જસ્સ;
તં ધમ્મચક્કવટ્ટિં, અરિટ્ઠનેમિં નમંસામિ. ૪
ચત્તારિ અટ્ઠ દસ દોય, વંદિયા જિણવરા ચઉવ્વીસં;
પરમટ્ઠ–નિટ્ઠિઅટ્ઠા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૫

વેયાવચ્ચગરાણં

વેયાવચ્ચગરાણં સંતિગરાણં સમ્મદિટ્ઠિસમાહિગરાણં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નિસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨

એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં, ભગવંતાણં, નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી નમોઽર્હત્‌ કહી ચોથી થોય કહેવી. તે આ પ્રમાણે—

નમોઽર્હત્

નમોઽર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

ચોથી થોય

શ્રી જિનદત્ત-કુશલ-ગુરુ દાદા, સમકિતદાતા આયા જી;
સમરણ કરતાં સુખ-સંપત્તિ દે, સાચી જેની વાચા જી;
હરિ કવીન્દ્ર જપથી જિનશાસન, ભવ-ભવમાં મને મળજો જી,
સુજન સુમનસ ભાવ વિકાસક, શાસન દેવ સાંભળજો જી. ૪

પછી બેસી નમુત્થુણં કહેવું, તે આ પ્રમાણે—

નમુત્થુણં

નમુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧. આઇગરાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨. પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિઆણં, લોગપઇવાણં, લોગપજ્જોઅગરાણં, ૪.

અભયદયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં, બોહિદયાણં. ૫. ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મનાયગાણં, ધમ્મસારહીણં. ધમ્મવરચાઉરંત-ચક્કવટ્ટીણં. ૬. અપ્પડિહય-વરનાણ-દંસણ-ધરાણં વિઅટ્ટ-છઉમાણં. ૭. જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮. સવ્વન્નૂણં સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઇ-નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમો જિણાણં જિઅભયાણં. ૯. જે અ અઇયા સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગએ કાલે; સંપઇ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦.

પછી ઉભા થઇ અરિહંત ચેઈઆણં૦ કહી અન્નત્થ કહેવો તે નીચે મુજબ—

અરિહંત ચેઇઆણં

અરિહંત-ચેઇઆણં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં. ૧. વંદણવત્તિઆએ, પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ, બોહિલાભવત્તિઆએ, નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ. ૨. સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઇએ, ધારણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૩.

અન્નત્થ૦

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં, ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી પારી નમોઽર્હત્ કહી થોય જોડાની ૧ લી થોય કહેવી. તે નીચે મુજબ—

નમોઽર્હત્

નમોઽર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

શ્રી મહાવીરસ્વામિની સ્તુતિ (૧ લી થોય)

ગત ધારે પોતે મહાવીર ભગવાન,
જન ધારી એવું પોતે કરે વિધાન;
ગત આત્મસિદ્ધિ જ્યાં સુખ આદિ અનંત,
ધન વીર પ્રભુનું જ્ઞાન સદા જયવંત. ૧

પછી લોગસ્સ, સવ્વલોએ, અરિહંત ચેઇઆણં અને અન્નત્થ કહેવા તે નીચે પ્રમાણે—

લોગસ્સ

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧

ઉસભમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણંદણં ચ સુમઇં ચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨

સુવિહિં ચ પુપ્ફદંતં, સીઅલ-સિજ્જંસ-વાસુપુજ્જં ચ;
વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩

કુંથું અરં ચ મલ્લિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ;
વંદામિ રિટ્ઠનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ. ૪

એવં મએ અભિથુઆ, વિહુય-રયમલા પહીણ-જરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫

કિત્તિય-વંદિય-મહિયા જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરુગ્ગ-બોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬

ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઇચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

સવ્વલોએ અરિહંત ચેઇઆણં૦

સવ્વલોએ અરિહંત ચેઇઆણં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં. ૧. વંદણવત્તિઆએ, પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ, બોહિલાભવત્તિઆએ, નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ. ૨. સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઇએ,

ધારણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૩.

અન્નત્થ૦

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં, ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી બીજી થોય બોલવી તે આ પ્રમાણે–

બીજી થોય

સઘળી કર્મોની થાય ઉપાધિ દૂર,
ઐકાન્તિક આત્યન્તિક પ્રકટે સુખ-પૂર;
સંસારે સુખ તે મૃગજળ જેમ અસાર,
જય આત્મસિદ્ધિ સિદ્ધ નમો અવિકાર. ૨

પુક્ખરવરદ્દી૦

પુક્ખરવરદ્દીવડ્ઢે, ધાયઇસંડે અ જંબૂદ્દીવે અ;
ભરહેરવયવિદેહે, ધમ્માઇગરે નમંસામિ. ૧
તમતિમિરપડલવિદ્ધં-સણસ્સ સુરગણનરિંદમહિઅસ્સ,
સીમાધરસ્સ વંદે, પપ્ફોડિઅ-મોહજાલસ્સ. ૨
જાઇ-જરા-મરણ-સોગ-પણાસણસ્સ,
કલ્લાણ-પુક્ખલ-વિસાલ-સુહાવહસ્સ;
કો દેવ-દાણવ-નરિંદ-ગણચ્ચિઅસ્સ,
ધમ્મસ્સ સારમુવલબ્ભ કરે પમાયં. ૩
સિદ્ધે ભો પયઓ ણમો જિણમએ, નંદી સયા સંજમે,
દેવં-નાગ-સુવન્ન-કિન્નર-ગણ-સ્સબ્ભૂઅભાવચ્ચિએ;
લોગો જત્થ પઇટ્ઠિઓ જગમિણં તેલુક્કમચ્ચાસુરં,
ધમ્મો વડ્ઢઉ સાસઓ વિજયઓ, ધમ્મુત્તરં વડ્ઢઉ. ૪.

સુઅસ્સ ભગવઓ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં. વંદણવત્તિઆએ, પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ, બોહિલાભવત્તિઆએ, નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ. સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઇએ, ધારણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં,

ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨. એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી નીચે મુજબ ત્રીજી થોય કહેવી.

ત્રીજી થોય

ઉત્સર્ગ'પવાદે દેશ-કાલ-અનુસાર,
વ્રત દેશ-સરવથી જિન આગમ જયકાર;
વ્રત સાધું ભાવે ધારું આગમયોગ,
આગમ યોગીને ભવદુઃખ ભાવ વિયોગ. ૩

પછી સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં૦ વેયાવચ્ચગરાણં૦ અન્નત્થ૦ કહે ને નીચે મુજબ—

સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં

સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં, પારગયાણં પરંપરગયાણં;
લોઅગ્ગમુવગયાણં, નમો સયા સવ્વસિદ્ધાણં. ૧
જો દેવાણ વિ દેવો, જં દેવા પંજલી નમંસંતિ;
તં દેવદેવમહિઅં, સિરસા વંદે મહાવીરં. ૨
ઇક્કો વિ નમુક્કારો, જિણવરવસહસ્સ વદ્ધમાણસ્સ;
સંસારસાગરાઓ, તારેઇ નરં વ નારિં વા. ૩

ઉજ્જિંતસેલસિહરે, દિક્ખા નાણં નિસીહિઆ જસ્સ;
તં ધમ્મચક્કવટ્ટિં, અરિટ્ઠનેમિં નમંસામિ. ૪
ચત્તારિ અટ્ઠ દસ દોય, વંદિયા જિણવરા ચઉવ્વીસં;
પરમટ્ઠ-નિટ્ઠિઅટ્ઠા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૫

વેયાવચ્ચગરાણં

વેયાવચ્ચગરાણં સંતિગરાણં સમ્મદ્દિટ્ઠિસમાહિગરાણં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નિસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં, જંભાઇએણં, ઉડ્ડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨ એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જાવ અરિહંતાણં, ભગવંતાણં, નમુક્કારેણં ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. ૫.

પછી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી નમોઽર્હત્૦ કહી ચોથી થોય કહેવી. તે આ પ્રમાણે—

નમોઽર્હત્

નમોઽર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

ચોથી થોય

કવિ કવીંદ્ર આપો શાસનદેવી-દેવ,
સહાયક થઈ મનમાં સજ્જનશક્તિ સ્વયમેવ;
હું મનમાં ઇચ્છું મજ રહું મનભાવ.
જીવન-ઉન્નતિનો મન છે એક જ દાવ. ૪

પછી નીચે બેસી નમુત્થુણં૦ કહી, જાવંતિ૦ ખમાસમણ૦ જાવંત૦ નમોઽર્હત કહેવું. તે આ પ્રમાણે—

નમુત્થુણં

નમુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧. આઇગરાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨. પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિઆણં, લોગપઈવાણં, લોગપજ્જોઅગરાણં. ૪. અભયદયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં, બોહિદયાણં. ૫. ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મનાયગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણં. ૬. અપ્પડિહય-વરનાણ-દંસણ-ધરાણં વિઅટ્ટ-છઉમાણં. ૭. જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮. સવ્વન્નૂણં સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઇ-નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમો જિણાણં જિઅભ-

યાણં. ૯. જે અ અઇયા સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગએ કાલે; સંપઇ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦.

જાવંતિ ચેઇઆઈ

જાવંતિ ચેઇઆઈં, ઉડ્ઢે અ અહે અ તિરિઅ-લોએ અ; સવ્વાઇં તાઈં વંદે, ઇહ સંતો તત્થ સંતાઇ. ૧.

પછી એક ખમાસમણ દેવું. પછી—

જાવંત કેવિ સાહૂ

જાવંત કેવિ સાહૂ, ભરહેરવયમહાવિદેહે અ;
સવ્વેસિં તેસિં પણઓ, તિવિહેણ તિદંડવિરયાણં. ૧

નમોઽર્હત્

નમોઽર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

પછી નીચે મુજબ અગર બીજું કોઈ એક સ્તવન કહેવું. અગર ઉવસગ્ગહરં સ્તવન કહેવું.

સ્તવન

સિદ્ધાચલગિરિ ભેટ્યા રે ધન ભાગ્ય હમારા, વિમલાચલગિરિ૦
એહ ગિરિવરનો મહિમા મોટો, કહેતાં ન આવે પારા;
રાયણરૂખ સમોસર્યા સ્વામી, પૂર્વ નવાણું વારા રે;
ધન૦ ૧

મૂલનાયક શ્રી આદિ જિનેશ્વર, ચૌમુખ પ્રતિમા ચારા;
અષ્ટદ્રવ્ય સે પૂજે ભાવે, સમકિતમૂલ આધારા રે.
ધન૦ ૨

દૂર દેશાન્તરથી હું ઈહાં આયો, શ્રવણે સુણી ગુણ તોરા;
પતિત ઉદ્ધારણ બિરુદ તુમારો, એહ તીરથ જગ સારા રે.
ધન૦ ૩

ભાવભક્તિ સે પ્રભુગુણ ગાવે, અપના જન્મ સુધારા;
જાત્રા કરી ભવિજન શુભ ભાવે, નરક તિર્યંચગતિ વારા રે.
ધન૦ ૪

સંવત અઢાર ત્યાશી માસ આષાઢે, વદિ આઠમ સોમવારા;
પ્રભુ કે ચરણ પ્રતાપ કે સંઘમેં, 'ક્ષમારતન' પ્રભુ પ્યારા રે.
ધન૦ ૫

પછી નીચે મુજબ ' જયવીયરાય ' કહેવા—

જયવીયરાય સૂત્ર

જય વીયરાય જગગુરૂ, હોઉ મમં તુહ પભાવઓ ભયવં;
ભવનિવ્વેઓ મગ્ગાણુસારિયા ઇટ્ઠફલસિદ્ધિ. ૧
લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ, ગુરુજણપૂઆ પરત્થકરણં ચ;
સુહગુરુજોગો તવ્વયણ-સેવણા આભવમખંડા. ૨

પછી નીચે મુજબ નમુત્થુણં કહેવું—

નમુત્થુણં

નમુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧ આઇગ-રાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨ પુરિસુત્તમાણં,

પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધ-હત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિ-આણં, લોગપઈવાણં, લોગપજ્જોઅગરાણં. ૪. અભય-દયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં, બોહિદયાણં. ૫ ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મ-નાયગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરચાઉરંતચક્ક-વટ્ટીણં. ૬. અપ્પડિહયવરનાણદંસણધરાણં, વિઅટ્ટ-છઉમાણં. ૭. જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮. સવ્વ-ન્નૂણં, સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઇ-નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમો જિણાણં જિઅભયાણં. ૯. જે અ અઇઆ સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિણાગએ કાલે; સંપઇ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦

પછી પાણી પીવું હોય અથવા ઉપધાન-તપને અંગે ભોજન કરવું હોય તો વિધિપૂર્વક પચ્ચક્ખાણ પારે.

પચ્ચક્ખાણ પારવાનો વિધિ.

ખમાસમણ દઇ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા૦ તસ્સ ઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધીનો અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો ન આવડતાં હોય તો (જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! પચ્ચક્ખાણ પારવા મુહપત્તી પડિલેહું? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તી પડિલેહે. પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! પચ્ચક્ખાણ પારાવહ, યથાશક્તિ.

પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! પચ્ચક્ખાણ પારેમિ? તહત્તિ.

પછી મુઠ્ઠી વાળી જમીન ઉપર સ્થાપી એક નવકાર ગણી નીચે મુજબ પાઠ બોલવો.

સૂરે ઉગ્ગએ અભત્તટ્ઠં પચ્ચક્ખાણ કર્યું તિવિહાર. પોરિસી સાઢપોરિસી (સૂરે ઉગ્ગએ પુરિમડ્ઢ-અવડ્ઢ) મુટ્ઠિસહિયં પચ્ચક્ખાણ કર્યું પાણહાર. પચ્ચક્ખાણ ફાસિયં પાલિયં સોહિયં તીરિયં કિટ્ટિયં આરાહિયં જં ચ ન આરાહિયં તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

*બેસણા આદિનાં કરેલાં પચ્ચ. પારવા હોય તો નીચે મુજબ પાઠ બોલવો.

ઉગ્ગએ સૂરે નમુક્કારસહિયં પોરિસી સાઢપોરિસી સૂરે ઉગ્ગએ પુરિમડ્ઢ-અવડ્ઢ મુટ્ઠિસહિયં પચ્ચક્ખાણ

કર્યું ચોવિહાર* એકાસણું કર્યું તિવિહાર, પચ્ચક્ખાણ ફાસિયં પાલિયં સોહિયં તિરિયં કિટ્ટિયં આરાહિયં જં ચ ન આરાહિયં તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

પછી ખમાસમણ દઇ ચૈત્યવંદન કરે તે નીચે મુજબ—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ચૈત્યવંદન કરું ? ઇચ્છં.

જયઉ સામિય ચૈત્યવંદન

જયઉ સામિય જયઉ સામિય રિસહ સત્તુંજિ, ઉજ્જિંતિ પહુ નેમિજિણ, જયઉ વીર સચ્ચઉરિમંડણ. ૧. ભરુઅચ્છહિં મુણિસુવ્વય મુહરિપાસ દુહ દુરિય ખંડણ. અવરવિદેહિં તિત્થયરા, ચિહું દિસિ વિદિસિ જિં કે વિ, તિઆણાગય સંપઇઅ, વંદું જિણ સવ્વે વિ. કમ્મભૂમિહિં કમ્મભૂમિહિં પઢમસંઘયણિ, ઉક્કોસય સત્તરિસય, જિણવરાણ વિહરંત લબ્ભઇ, નવકોડિહિં કેવલિણ, કોડિસહસ્સ નવ સાહુ ગમ્મઇ, સંપઇ જિણવર વીસમુણિ, બિહું કોડિહિં વરનાણ, સમણહ કોડિ સહસ્સ દુઅ, થુણિજ્જઇ નિચ્ચ વિહાણિ. ૩. સત્તાણવઇ સહસ્સા, લક્ખા છપ્પન્ન અટ્ઠકોડિઓ,

* આંબિલ હોય તો 'આંબિલ એકાસણું કર્યું' અને નીવી હોય તો 'નીવી એકાસણું કર્યું' કહેવું.

ચઉસય છાયાસીયા, તિઅલુક્કે ચેઇએ વંદે. ૪. વંદે નવકોડિસયં, પણવીસં કોડિ લક્ખ તેવન્ના; અટ્ઠાવીસ સહસ્સા, ચઉસય અટ્ઠાસિયા પડિમા. ૫.

જંકિંચિ

જંકિંચિ નામતિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ;
જાઇં જિણ-બિંબાઇં, તાઇં સવ્વાઇં વંદામિ. ૧

નમુત્થુણં

નમુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧. આઇગરાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨. પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિઆણં, લોગપઇવાણં, લોગપજ્જોઅગરાણં. ૪. અભયદયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં, બોહિદયાણં. ૫. ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મનાયગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણં. ૬. અપ્પડિહય-વરનાણ-દંસણ-ધરાણં વિઅટ્ટ-છઉમાણં. ૭. જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં, ૮. સવ્વન્નૂણં સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઇ-નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમો જિણાણં જિઅભ-

ાણં. ૯. જે અ અઇયા સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ
ણાગએ કાલે; સંપઇ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ
વંદામિ. ૧૦.

જાવંતિ ચેઇઆઇં

જાવંતિ ચેઇઆઈં, ઉડ્ઢે અ અહે અ તિરિઅ-
લોએ અ; સવ્વાઈં તાઇં વંદે, ઇહ સંતો તત્થ
સંતાઇ. ૧.

પછી એક ખમાસમણ દેવું પછી—

જાવંત કેવિ સાહૂ

જાવંત કેવિ સાહૂ, ભરહેરવયમહાવિદેહે અ;
સવ્વેસિં તેસિં પણઓ, તિવિહેણ તિદંડવિરયાણં. ૧

નમોઽર્હત્

નમોઽર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

પછી નીચે મુજબ ઉવસગ્ગહરં સ્તવન કહેવું.

ઉવસગ્ગહરં સ્તવન

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુક્કં;
વિસહર-વિસનિન્નાસં, મંગલ-કલ્લાણ-આવાસં. ૧
વિસહર-ફુલિંગ-મંતં, કંઠે ધારેઈ જો સયા મણુઓ;
તસ્સ ગહ-રોગ-મારી, દુટ્ઠ જરા જંતિ ઉવસામં. ૨

ચિટ્ઠઉ દૂરે મંતો, તુજ્ઝ પણામો વિ બહુફલો હોઇ;
નર-તિરિએસુ વિ જીવા, પાવંતિ ન દુક્ખ-દોહગ્ગં. ૩
તુહ સમ્મત્તે લદ્ધે, ચિંતામણિ-કપ્પપાયવબ્ભહિએ;
પાવંતિ અવિગ્ઘેણં, જીવા અયરામરં ઠાણં. ૪
ઇઅ સંથુઓ મહાયસ, ભત્તિબ્ભર-નિબ્ભરેણ હિયએણ;
તા દેવ દિજ્જ બોહિં, ભવે ભવે પાસ જિણચંદ. ૫

પછી નીચે મુજબ 'જયવીયરાય' કહેવા—

જયવીયરાય સૂત્ર

જય વીયરાય જગગુરુ, હોઉ મમં તુહ પભાવઓ ભયવં;
ભવનિવ્વેઓ મગ્ગાણુસારિઆ ઇટ્ઠફલસિદ્ધિ. ૧
લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ, ગુરુજણપૂઆ પરત્થકરણં ચ;
સુહગુરુજોગો તવ્વયણ-સેવણા આભવમખંડા. ૨

પછી ચોથા પ્રહરની શરૂઆત થાય ત્યારે પડિલેહણ કરે.

સંધ્યા પડિલેહણ વિધિ

ગુરુ અથવા સ્થાપનાજીની સામે ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! બહુપડિપુન્ના પોરિસી ? ઇચ્છં.

પછી ખમાસમણ દઈ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ ? ઇચ્છં. કહી ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે

(ઇરિયાવહિયા૦ તસ્સ ઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ, પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો મુખપાઠ ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! પડિલેહણ કરું ? ઇચ્છં.

ફરી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! પોસહશાલા પ્રમાર્જું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તિ પડિલેહે. પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અંગપડિલેહણ સંદિસાઉં ? ઇચ્છં.

પછી બીજીવાર ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અંગપડિલેહણ કરું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તિ પડિલેહે. પછી ઉપવાસવાળાએ ચરવલા તથા કટાસણાની, તથા એકાસણુ આદિ કરનારાઓએ કંદોરા તથા ધોતીની પણ પડિલેહણ કરવી. પછી પૌષધશાળામાંથી કાજો કાઢી પૂંજણીથી સુપડીમાં જયણાપૂર્વક લઇ એકાંતમાં પરઠવવો.

પછી ખમાસમણ દઈ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા૦ તસ્સ ઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો મુખસ્થ ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છકારી ભગવન્! પસાય કરી પડિલેહણા પડિલેહાવોજી. ઇચ્છં.

પછી સ્થાપનાચાર્ય ચંદનાદિના પ્રતિષ્ઠિત હોય તો તેની પડિલેહણા કરે. અગર સ્થાપનાચાર્ય પુસ્તક આદિની સ્થાપિત હોય તો એક નવકાર ગણી ઉપાડી પડિલેહણા કરે. પછી ત્રણ નવકાર ગણી સ્થાપી દે. પછી પોસાની વૃદ્ધ શ્રાવકનું ઉત્તરાસણ આદિ કોઈ એક વસ્ત્ર પડિલેહે. પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! ઉપધિ મુહપત્તિ પડિલેહું? ઇચ્છં.

પછી બેસીને મુહપત્તિ પડિલેહે. પછી ખમાસમણ દઈ કહે-

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઝાય સંદિસાહું? ઇચ્છં.

પછી બીજું ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઝાય કરું? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે, બેસી એક નવકાર ગણી મન્નહજિણાણંનિ

ભૂઓ૦ અથવા ધમ્મો૦ મંગલ૦ની સજ્ઝાય કહે-તે સજ્ઝાય આ પ્રમાણે—

જગચૂડામણિભૂઓ (પોસહની) સજ્ઝાય

જગચૂડામણિભૂઓ, ઉસભો વીરો તિલોયસિરિતિલઓ;
એગો લોગાઇચ્ચો, એગો ચક્ખુ તિહુઅણસ્સ. ૧

સંવચ્છરમુસભજિણો, છમ્માસે વદ્ધમાણજિણચંદો;
ઇઇ વિહરિયા નિરસણા, જઇજ્જ એઓવમાણેણં. ૨

જઇ તા તિલોયનાહો, વિસહઇ બહુયાઇં અસરિસજણસ્સ;
ઇય જીયંતકરાઇં, એસ ખમા સવ્વ-સાહૂણં. ૩

ન ચઇજ્જઇ ચાલેઉં, મહઇમહાવદ્ધમાણજિણચંદો;
ઉવસગ્ગસહસ્સેહિં વિ, મેરૂ જહા વાયગુંજાહિં. ૪

ભદ્દો વિણીય વિણઓ, પઢમગણહરો સમત્તસુયનાણી;
જાણંતો વિ તમત્થં, વિમ્હિયહિયઓ સુણઇ સવ્વં. ૫

પછી એક નવકાર કહે, પછી જેમણે ભોજન કર્યું હોય તેમણે બે વાંદણાં દેવા. બીજી વારના વાંદણાંમાં આવસ્સિઆએ પદ ન બોલવું. ઉપવાસવાળાએ વાંદણાં ન દેવા.

સુગુરુ વાંદણાં

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જાવણિજ્જાએ નિસીહિઆએ. ૧. અણુજાણહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસીહિ, અ-હો, કા-યં, કા-યસંફાસં, ખમણિજ્જો, ભે, કિલામો, અપ્પકિલંતાણં બહુસુભેણં, ભે, દિવસો

વઇક્કંતો. ૩. જત્તા ભે. ૪. જવણિજ્જં ચ ભે. ૫. ખામેમિ ખમાસમણો ! દેવસિઅં વઇક્કમં. ૬. આવસ્સિઆએ, પડિક્કમામિ ખમાસમણાણં દેવસિઆએ આસાયણાએ, તિત્તીસન્નયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ, મણદુક્કડાએ વયદુક્કડાએ કાયદુક્કડાએ; કોહાએ, માણાએ, માયાએ લોભાએ, સવ્વકાલિઆએ, સવ્વમિચ્છોવયારાએ, સવ્વધમ્માઇક્કમણાએ આસાયણાએ જો મે અઇઆરો કઓ, તસ્સ ખમાસમણો ! પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં વોસિરામિ.

બીજી વખત પણ વાંદણાં દેવા તેમાં 'આવસ્સિઆએ' પદ ન બોલવું.

પછી ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છકારી ભગવન્! પસાય કરી પચ્ચક્ખાણ કરાવોજી.

પડિક્કમણ કર્યા પછી જો પાણી પીવાની ઇચ્છા ન હોય તો પાણહારનું પચ્ચક્ખાણ કરે. તે આ પ્રમાણે—

પાણહારનું પચ્ચક્ખાણ

પાણહાર દિવસચરિમં પચ્ચક્ખામિ, અન્નત્થણાભોગેણં, સહસાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

કદાચ પડિલેહણ કર્યા પછી પણ પાણી વાપરવું (પીવું) હોય તો આ વખતે મુટ્ઠિસહિયંનું પચ્ચક્ખાણ નીચે મુજબ કરવું.

મુઠસીનું પચ્ચક્ખાણ

મુટ્ઠિસહિયં પચ્ચક્ખામિ, અન્નત્થણાભોગેણં, સહસાગારેણં મહત્તરાગારેણં, સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઓહિ પડિલેહણ સંદિસાઉં ? ઇચ્છં.

પછી બીજીવાર ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઓહિ પડિલેહણ કરૂં ? ઇચ્છં.

પછી ત્રીજીવાર ખમાસમણ દઇ, બાકી રહેલા વસ્ત્ર–ઉત્તરાસણ, કામળ; સંથારિયા, ઉત્તરપટ્ટા વગેરે પોતાના ઉપયોગમાં આવનારી બધી ચીજો પડિલેહે. પછી ઉપવાસ કરનારે ધોતી અને કંદોરાની પડિલેહણ કરવી. પછી જે જગ્યાએ પડિલેહણા કરી હોય તે જગ્યાનો કાજો કાઢી એકાંતમાં પરઠવે. આખી પૌષધશાળાનો કાજો પહેલા કાઢયા વિના અહિં આગળ કાઢે તો વાંધો નથી. જો બધો કાજો અહિં કાઢે તો વચ્ચે ઇરિયાવહિયા પડિક્કમવાંની જરૂર નથી. પડિલેહણને અંતે કાજો પરઠવ્યા પછી ખમાસમણ દઇ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા૦ તસ્સઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મ-

સાગર સુધી અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ. પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો મુખપાઠ ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી જેઓએ મુઠસી પચ્ચક્ખાણ કર્યું હોય તેમણે ખમાસમણ દઈ નીચે મુજબ કહેવું.

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! પચ્ચક્ખાણ પારૂં? યથાશક્તિ.

ફરી ખમાસમણ દઈ—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! પચ્ચક્ખાણ પારેમિ? તહત્તિ.

પછી મુઠી વાળી એક નવકાર ગણી—

મુટ્ઠિસહિઅ પચ્ચક્ખાણ ફાસિઅં, પાલિઅં, સોહિઅં, તિરિઅં, કિટ્ટિઅં આરાહિઅં જં ચ ન આરાહિઅં તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

પછી એક નવકાર ગણવો.

સંધ્યા પડિલેહણ કર્યા પહેલાં જે શ્રાવકોને રાત્રિનો પોસહ લેવો હોય તેઓને પહેલાં પોસહ લઈ પછી સંધ્યા પડિક્કમણ કરવું. પોસહમાં દિવસે, ઉપાશ્રયે કે લઘુનીતિ અથવા વડીનીતિ જવું પડે ત્યારે પાછા આવી એક ખમાસમણ દઈ પૂર્વોક્ત વિધિ-મુજબ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે. લઘુનીતિ તથા વડીનીતિ જવા-સ્થાનકે પરઠવતાં વખતે 'અણુજાણહ જસ્સુગ્ગહો' એ

વખત અને પરઠવ્યા પછી 'વોસિરે' ત્રણ વખત મનમાં બોલે. દેહરા-ઉપાશ્રયમાં પ્રવેશ કરતાં ત્રણ વખત 'નિસીહિ' અને બહાર નિકળતાં ત્રણ વખત "આવસ્સહી" કહેવું. પોસહમાં ક્રિયા કરતાં, ધર્મધ્યાન સંબંધી વાતચીત કરતાં કે બીજી હરકોઇ વખતે બોલતાં જયણાપૂર્વક અને મુખ પાસે મુહપત્તી રાખી બોલવાનો વ્યવહાર રાખવો. બપોર આદિના વખતે પ્રમાદવશાત્ નિદ્રા આવી હોય તો ખમાસમણ દઇ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે. પછી આઠ પહોરના પોસહવાળા અને સાંજે લીધેલા રાત્રીના પોસહવાળા પ્રતિક્રમણ પહેલાં વિધિ મુજબ સ્થંડિલ પડિલેહે. તે વિધિ નીચે મુજબ-

સ્થંડિલ પડિલેહણ વિધિ

પ્રતિક્રમણનો ટાઇમ થાય ત્યારે રાત્રિમાં રાખવા યોગ્ય ગરમ પાણીમાં ચૂનો નાંખીને ખમાસમણ દઈ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા० તસ્સ ઉત્તરી० અન્નત્થ० એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી અગર ન આવડે તો ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો મુખસ્થ ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! થંડિલા પડિલેહું ? ઇચ્છં.

કહી મુખ પર મુહપત્તિ રાખી, જમણા હાથથી ચરવળો ડાબી તથા જમણી તરફ ગોળ ફેરવતાં ફેરવતાં નીચે મુજબ પાઠ કહેવો.

[1]આગાઢે [2]આસન્ને [3]ઉચ્ચારે [4]પાસવણે [5]અણહિયાસે.
આગાઢે આસન્ને પાસવણે અણહિયાસે. ૨
આગાઢે [6]મજ્ઝે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે. ૩
આગાઢે મજ્ઝે પાસવણે અણહિયાસે. ૪
આગાઢે [7]દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે. ૫
આગાઢે દૂરે પાસવણે અણહિયાસે. ૬
આગાઢે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવણે [8]અહિયાસે. ૭
આગાઢે આસન્ને પાસવણે અહિયાસે. ૮
આગાઢે મજ્ઝે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે. ૯
આગાઢે મજ્ઝે પાસવણે અહિયાસે. ૧૦
આગાઢે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે. ૧૧
આગાઢે દૂરે પાસવણે અહિયાસે. ૧૨
[9]અણાગાઢે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે. ૧૩
અણાગાઢે આસન્ને પાસવણે અણહિયાસે. ૧૪
અણાગાઢે મજ્ઝે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે. ૧૫
અણાગાઢે મજ્ઝે પાસવણે અણહિયાસે. ૧૬
અણાગાઢે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે. ૧૭
અણાગાઢે દૂરે પાસવણે અણહિયાસે. ૧૮

૧ આગાઢે=ગાઢ કારણે. ૨ આસન્ને=નજીકમાં. ૩ ઉચ્ચારે=[illegible] ૪ પાસવણે=[illegible] ૫ અણહિયાસે=[illegible] ૬ મજ્ઝે=[illegible] ૭ દૂરે=[illegible] ૮ અહિયાસે=[illegible] ૯ [illegible]

અણાગાઢે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે. ૧૯
અણાગાઢે આસન્ને પાસવણે અહિયાસે. ૨૦
અણાગાઢે મજ્ઝે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે. ૨૧
અણાગાઢે મજ્ઝે પાસવણે અહિયાસે. ૨૨
અણાગાઢે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે. ૨૩
અણાગાઢે દૂરે પાસવણે અહિયાસે. ૨૪

પછી ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા૰ તસ્સ ઉત્તરી૰ અન્નત્થ૰ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો મુખસ્થ ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી વિધિપૂર્વક દેવસી અથવા પાક્ષિક પ્રતિક્રમણ કરે. પછી એક પ્રહર રાત્રિ વીતે ત્યાં સુધી સજ્ઝાયધ્યાન કરે. પછી રાઈ–સંથારાપોરિસી ભણાવે.

રાઇ–સંથારાપોરિસી વિધિ.

ખમાસમણ દઇ બે હાથ જોડી કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! બહુપડિપુણ્ણા પોરિસી.

પછી ફરી ખમાસમણ દઇ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા૰ તસ્સ ઉત્તરી૰ અન્નત્થ૰ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. સૂત્રો મુખસ્થ ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! રાઇસંથારા મુહપત્તી પડિલેહું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તી પડિલેહે પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! રાઇ સંથારા સંદિસાઉં ? ઇચ્છં.

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! રાઇ સંથારા ઠાઉં ? ઇચ્છં.

પછી ત્રીજી વાર ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! ચૈત્યવંદન કરૂં ? ઇચ્છં.

પછી ડાબો ઢીંચણ ઊંચો કરી ચઉક્કસાય૦ તથા અરિહંતો ભગવન્તો૦ કહી નમુત્થુણં૦ જાવંતિ૦ ખમાસમણ, જાવંત૦ નમોર્હત્૦ ઉવસગ્ગહરં૦ તથા જયવીયરાય કહેવું. તે સર્વે નીચે પ્રમાણે—

ચઉક્કસાય

ચઉક્કસાયપડિમલ્લુલ્લૂરણુ,
દુજ્જયમયણબાણમુસુમૂરણુ;
સરસપિયંગુવન્નુ ગયગામિઉ,
જયઉ પાસુ ભુવણત્તયસામિઉ. ૧

જસુ તણુકંતિકડપ્પસિણિદ્ધઉ,
સોહઈ ફણિમણિકિરણાલિદ્ધઉ;
નં નવજલહરતડિલ્લયલંછિઉ,
સો જિણુ પાસુ પયચ્છઉ વંછિઉ. ૨

અર્હન્તો ભગવંત૦

અર્હન્તો ભગવંત ઇંદ્રમહિતાઃ સિદ્ધાશ્ચ સિદ્ધિસ્થિતાઃ,
આચાર્યા જિનશાસનોન્નતિકરા પૂજ્યા ઉપાધ્યાયકાઃ;
શ્રી સિદ્ધાંતસુપાઠકા મુનિવરા રત્નત્રયારાધકાઃ;
પંચૈતે પરમેષ્ઠિનઃ પ્રતિદિનં કુર્વન્તુ વો મંગલમ્. ૧

નમુત્થુણં

નમુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧ આઇગરાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨ પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિઆણં. લોગપઇવાણં, લોગપજ્જોઅગરાણં. ૪. અભયદયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં, બોહિદયાણં. ૫ ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મનાયગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણં. ૬. અપ્પડિહયવરનાણદંસણધરાણં, વિઅટ્ટછઉમાણં. ૭. જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮. સવ્વ-

ન્નૂણં, સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઇ-નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમો જિણાણં જિઅભયાણં. ૯.
જે અ અઇઆ સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિણાગએ કાલે;
સંપઇ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦

જાવંતિ ચેઇઆઇં

જાવંતિ ચેઇઆઇં, ઉડ્ઢે અ અહે અ તિરિઅ-લોએ અ; સવ્વાઇં તાઇં વંદે, ઇહ સંતો તત્થ સંતાઇં. ૧.

પછી એક ખમાસમણ દેવું. પછી—

જાવંત કેવિ સાહૂ

જાવંત કેવિ સાહૂ, ભરહેરવયમહાવિદેહે અ;
સવ્વેસિં તેસિં પણઓ, તિવિહેણ તિદંડવિરયાણં. ૧

નમોઽર્હત્

નમોઽર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

પછી એક ખમાસમણ દેવું પછી—

ઉવસગ્ગહરં

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુક્કં;
વિસહર-વિસનિન્નાસં, મંગલ-કલ્લાણ આવાસં. ૧
વિસહર-ફુલિંગ-મંતં, કંઠે ધારેઇ જો સયા મણુઓ;
તસ્સ ગહ-રોગ-મારી, દુટ્ઠ જરા જંતિ ઉવસામં. ૨

ચિટ્ઠઉ દૂરે મંતો, તુજઝ પણામો વિ બહુફલો હોઈ;
નર-તિરિએસુ વિ જીવા, પાવંતિ ન દુક્ખ-દોહગ્ગં. ૩
તુહ સમ્મત્તે લદ્ધે, ચિંતામણિ-કપ્પપાયવબ્ભહિએ;
પાવંતિ અવિગ્ઘેણં, જીવા અયરામરં ઠાણં. ૪
ઇઅ સંથુઓ મહાયસ, ભત્તિબ્ભર-નિબ્ભરેણ હિઅએણ;
તા દેવ દિજ્જ બોહિં, ભવે ભવે પાસ જિણચંદ. ૫

જય વીયરાય

જય વીયરાય જગગુરૂ, હોઉ મમં તુહ પભાવઓ ભયવં;
ભવનિવ્વેઓ મગ્ગાણુ-સારિઆ ઇટ્ઠફલસિદ્ધી. ૧
લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ, ગુરુજણપૂઆ પરત્થકરણં ચ;
સુહગુરુજોગો તવ્વયણ-સેવણા આભવમખંડા. ૨

પછી પલાંઠી વાળી બેસીને બે હાથ જોડી—

નિસિહી નિસિહી નિસિહી નમો ખમાસમણાણં ગોયમાઈણં મહામુણીણં આટલો પાઠ કહીને નવકાર તથા કરેમિ-ભંતે ત્રણ વાર કહે. પછી [૧]સંથારાપોરિસીનો પાઠ નીચે પ્રમાણે બોલે.

સંથારાપોરિસી

અણુજાણહ જિટ્ઠિજ્જા!
અણુજાણહ પરમગુરૂ! ગુરૂગુણરયણેહિં મંડિયસરીરા!;
બહુપડિપુન્ના પોરિસિ, રાઇઅ સંથારએ ઠામિ. ૧

[૧] સંથારા પોરિસિનો પાઠ કંઠાગ્ર ન હોય તો ૨૪ નવકાર ગણવા.

અણુજાણહ સંથારં, બાહુવહાણેણ વામપાસેણં;
કુક્કુડિપાયપસારણ, અતરંત પમજ્જએ ભૂમિં. ૨

સંકોઇઅ સંડાસા, ઉવ્વટ્ટંતે ય કાયપડિલેહા;
દવ્વાઇ ઉવઓગં, ઊસાસનિરુંભણાલોએ. ૩

જઇ મે હુજ્જ પમાઓ, ઇમસ્સ દેહસ્સિમાઇ રયણીએ;
આહારમુવહિદેહં, સવ્વં તિવિહેણ વોસિરિઅં. ૪

આસવકસાયબંધણ, કલહાબ્ભક્ખાણ પરપરીવાઓ;
અરઇ-રઇ-પેસુન્નં, માયામોસં ચ મિચ્છત્તં. ૫

વોસિરસુ ઇમાઇં, મુક્ખ-મગ્ગ-સંસગ્ગ-વિગ્ઘ-ભૂઆઇં;
દુગ્ગઇ-નિબંધણાઇં, અઠ્ઠારસ પાવઠાણાઇં. ૬

એગોહં નત્થિ મે કોઇ, નાહમન્નસ્સ કસ્સવિ;
એવં અદીણમણસો, અપ્પાણમણુસાસએ. ૭

એગો મે સાસઓ અપ્પા, નાણ-દંસણ-સંજુઓ;
સેસા મે બાહિરા ભાવા, સવ્વે સંજોગ-લક્ખણા. ૮

સંજોગમૂલા જીવેણ, પત્તા દુક્ખ-પરંપરા;
તમ્હા સંજોગ-સંબંધં, સવ્વં તિવિહેણ વોસિરિઅં. ૯

અરિહંતો મહ દેવો, જાવજ્જીવં સુસાહુણો ગુરુણો;
જિણપન્નત્તં તત્તં, ઇઅ સમ્મત્તં મએ ગહિઅં. ૧૦

ચત્તારિ મંગલં—અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં;
સાહૂ મંગલં, કેવલિપન્નત્તો ધમ્મો મંગલં. ૧૧

ચત્તારિ લોગુત્તમા-અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા,
સાહૂ લોગુત્તમા, કેવલિપન્નત્તો ધમ્મો લોગુત્તમો. ૧૨
ચત્તારિ સરણં પવજ્જામિ, અરિહંતે સરણં પવજ્જામિ,
સિદ્ધે સરણં પવજ્જામિ, સાહૂ સરણં પવજ્જામિ,
કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં સરણં પવજ્જામિ. ૧૩

અરિહંતા મંગલં મજ્ઝ, અરિહંતા મજ્ઝ દેવયા;
અરિહંતા કિત્તિઅત્તાણં, વોસિરામિ ત્તિ પાવગં. ૧૪
સિદ્ધા ય મંગલં મુજ્ઝ, સિદ્ધા ય મજ્ઝ દેવયા;
સિદ્ધા ય કિત્તિઅત્તાણં, વોસિરામિ ત્તિ પાવગં. ૧૫
આયરિયા મંગલં મજ્ઝ, આયરિયા મજ્ઝ દેવયા;
આયરિયા કિત્તિઅત્તાણં, વોસિરામિ ત્તિ પાવગં. ૧૬
ઉવજ્ઝાયા મંગલં મજ્ઝ, ઉવજ્ઝાયા મજ્ઝ દેવયા;
ઉવજ્ઝાયા કિત્તિઅત્તાણં, વોસિરામિ ત્તિ પાવગં. ૧૭
સાહૂણો મંગલં મજ્ઝ, સાહૂણો મજ્ઝ દેવયા;
સાહૂણો કિત્તિઅત્તાણં, વોસિરામિત્તિ પાવગં. ૧૮
પુઢવિ-દગ-અગણિ-મારુય-ઇક્કિક્કે સત્ત જોણિ લક્ખાઓ;
વણ-પત્તેઅ અણંતે, દસ ચઉદ્દસ જોણિ લક્ખાઓ. ૧૯
વિગલિંદિએસુ દો દો, ચઉરો ચઉરો ય નારય-સુરેસુ;
તિરિએસુ હુંતિ ચઉરો, ચઉદ્દસ લક્ખા ય મણુએસુ. ૨૦
ખામેમિ સવ્વ-જીવે, સવ્વે જીવા ખમંતુ મે;
મિત્તી મે સવ્વ-ભૂએસુ, વેરં મજ્ઝં ન કેણઈ. ૨૧

એવમહં આલોઇઅ, નિંદિઅ ગરહિઅ દુગંછિઅં સમ્મં;
તિવિહેણ પડિક્કંતો, વંદામિ જિણે ચઉવ્વીસં. ૨૨
ખમિઅ ખમાવિઅ મઈ ખમહ, સવ્વહ જીવનિકાય;
સિદ્ધહ સાખ આલોયણહ, મજ્ઝહ વઇર ન ભાવ. ૨૩
સવ્વે જીવા કમ્મવસુ, ચઉદહ રાજ ભમંતુ;
તે મઈ સવ્વ ખમાવિઆ, મજ્ઝ વિ તેહ ખમંતુ. ૨૪

પછી સાત નવકાર ગણે, પછી ભૂમિ પુંજી ઉનનું સંથારીયું પાથરી તેના ઉપર ઉત્તરપટ્ટો પાથરવો. પછી ધોતી બદલી સુઇ જાય. સવારે જલ્દી ઉઠી મનમાં જ ૩-૫ અથવા સાત નવકાર ગણે. બાદ લઘુનીતિ વગેરેની શંકા હોય તો તેને દૂર કરી ધોતી બદલી સ્થાપનાજીની સન્મુખ ખમાસમણ દઇ ઇરિયાવહિયા પ્રતિક્રમણ વિધિ મુજબ પડિક્કમે. પછી વિધિપૂર્વક રાઈ-અતિક્રમણ કરે—તેમાં ચાર થુઈથી દેવવંદન કરી નમુત્થુણં કહે.

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! બહુવેલ સંદિસાઉં ? ઇચ્છં.

પછી બીજીવાર ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! બહુવેલ કરું ? ઇચ્છં.

પછી ચાર ખમાસમણ દઇ આચાર્યમિશ્ર આદિ કહે. પછી શ્રીસીમંધરસ્વામીનું તથા સિદ્ધાચળજીનું ચૈત્યવંદન કરવું. પછી પ્રભાત ન થાય ત્યાં સુધી ભાવના ભાવે. પ્રભાત થાય

પછી સવારની પડિલેહણાની વિધિ મુજબ પડિલેહણ કરે (જુઓ પ્રભાતની પડિલેહણ વિધિ પૃષ્ઠ ૩૧ થી ૩૮) છેવટે ઇરિયાવહિયા પડિક્કમીને સજ્ઝાય કરે. પછી ગુરુવંદન કરી (જુઓ ગુરુવંદન વિધિ પૃષ્ઠ ૧૭ થી ૧૮) યથાશક્તિ પચ્ચક્ખાણ કરી પોસહ પારે.

પોસહ પારવાનો વિધિ

ખમાસમણ દઇ ઇરિયાવહિયા પડિક્કમે (ઇરિયાવહિયા૦ તસ્સ ઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦ એક લોગસ્સ ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો મુખસ્થ ન હોય તો જુઓ પૃષ્ઠ ૨૦ થી ૨૨)

પછી ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છં.

પછી ઉભડક પગે બેસી મુહપત્તિ પડિલેહી, ખમાસમણ દઈ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ પોસહ પારાવહ. યથાશક્તિ.

બીજીવાર ખમાસમણ દઇ કહે—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! પોસહ પારેમિ ? તહત્તિ.

બાદ જમણો હાથ નીચે સ્થાપી ડાબા હાથથી મુહપત્તિ મુખ આગળ રાખી ત્રણ નવકાર ગણે. પછી ખમાસમણ દઇ

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! મુહપત્તિ પડિલેહું? ઇચ્છં. કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી. ખમાસમણ દઇ, ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સામાયિક પારું? યથાશક્તિ. પછી ખમાસમણ દઇ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્! સામાયિક પારેમિ? તહત્તિ કહી જમણો હાથ નીચે સ્થાપી એક નવકાર ગણી નીચે પ્રમાણે ભયવં દસણ્ણભદ્દો સૂત્ર બોલવું.

ભયવં દસણ્ણભદ્દો (સામાયિક પારવાનું) સૂત્ર

ભયવં દસણ્ણભદ્દો, સુદંસણો થૂલિભદ્દવયરો ય;
સફલીકયગિહચાયા, સાહૂ એવંવિહા હુંતિ. ૧
સાહૂણ વંદણેણં, નાસઇ પાવં અસંકિયા ભાવા;
ફાસુઅદાણે નિજ્જર, અભિગ્ગહો નાણમાઇણં. ૨
છઉમત્થો મૂઢમણો, કિત્તિયમિત્તં પિ સંભરઇ જીવો;
જં ચ ન સંભરામિ અહં મિચ્છા મિ દુક્કડં તસ્સ. ૩
જં જં મણેણ ચિંતિય,-મસુહં વાયાઇ ભાસિયં કિંચિ;
અસુહં કાએણ કયં, મિચ્છા મિ દુક્કડં તસ્સ. ૪
સામાઇય-પોસહ-સંઠિઅસ્સ. જીવસ્સ જાઇ જો કાલો;
સો સફલો બોધવ્વો, સેસો સંસાર-ફલ-હેઊ. ૫

દશ મનના, દશ વચનના, બાર કાયાના એવં સામાયિકના બત્રીશ દોષ તથા પોસહના અઢાર દોષમાંહિ જે કોઇ દોષ લાગ્યો હોય તે સવિ હું મન વચન કાયાએ કરી મિચ્છા મિ દુક્કડં.

પછી મંગળનિમિત્ત ત્રણ નવકાર ગણુવા, અગર સ્થાપનાજી પુસ્તક આદિની સ્થાપી હોય તો સ્થાપનાજીની સામે જમણો હાથ રાખી એક નવકાર ગણી સ્થાપનાજી ઉત્થાપી લેવા.

પૌષધ કરનારાઓ માટે ઉપયોગી નિયમો

૧ માત્રા આદિ પરઠવતી વખતે કુંડી જમીન ઉપર રાખી 'અણુજાણહ જસ્સુગ્ગહો' એક વખત કહે. અને પરઠવ્યા પછી 'વોસિરે' ત્રણ વખત કહે.

૨ માત્રાની કુંડીખાલી પણ હાથમાં હોય તો બોલવું નહીં.

૩ ઠલ્લે—માત્રે જઇ આવ્યા પછી તેમજ ઉંઘમાંથી ઉઠ્યા પછી ઇરિયાવહિયા પડિક્કમવા.

૪ ઉપાશ્રયમાં તથા મંદિરમાં પ્રવેશ કરતી વખતે 'નિસિહિ' અને બહાર નીકળતી વખતે 'આવસ્સહી' ત્રણ વાર અવશ્ય કહેવું.

૫ કાલ વખતે કામળ ઓઢ્યા સિવાય સાથે ચરવળો રાખીને કે કટાસણુ રાખીને ખુલ્લી જગ્યામાં કયારે પણ ન જવું.

૬ દીપકના પ્રકાશમાં ખુલ્લા શરીરે કયારેય ન જવું.

૭ રાઈપ્રતિક્રમણમાં કુસુમિણ દુસ્સુમિણનો કાઉસ્સગ્ગ કરીને ચૈત્યવંદન કરવું.

૮ દિવસના પોસહવાળાએ દેવસી પ્રતિક્રમણમાં સાત લાખને બદલે "ઠાણે—કમણે" અને રાત્રિ પૌષધવાળાએ રાઇ પ્રતિક્રમણમાં "સંથારા ઉવટ્ટણકી" કહેવા (બન્ને પાઠ નીચે આપ્યા છે.)

૯ ચોમાસામાં ત્રણ વાગ્યા પહેલા, પહેલા કાલના પાણીમાં ચૂનો અવશ્ય નાંખવો.

હાણે કમણેનો પાઠ

હાણે કમણે ચંકમણે આઉત્તે અણાઉત્તે હરિયકાય સંઘટ્ટે, બીયકાય સંઘટ્ટે, ત્રસકાય સંઘટ્ટે, થાવરકાય સંઘટ્ટે. છપ્પઈય સંઘટ્ટે, સવ્વસ્સવિ દેવસિય દુચ્ચિંતિય દુબ્ભાસિય દુચ્ચિટ્ઠિય ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઈચ્છં તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સંથારા ઉવટ્ટણકીનો પાઠ

સંથારા ઉવટ્ટણકી, પરિઅટ્ટણકી, આઉંટ્ટણકી, પસારણકી, છપ્પઈય સંઘટ્ટણકી, અચક્ખુવિસયકાયકી, સવ્વસ્સવિ રાઈય દુચ્ચિંતિય દુબ્ભાસિય દુચ્ચિટ્ઠિય ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઈચ્છં તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

મુહપત્તિ પડિલેહણના બોલ.

સૂત્ર-અર્થ સાચો સદ્દહું ૧, સમકિતમોહની ૨, મિશ્રમોહની ૩, મિથ્યાત્વમોહની ૪, પરિહરું. કામરાગ ૫, સ્નેહરાગ ૬, દૃષ્ટિરાગ ૭ પરિહરું.

આ સાત બોલ ચિંતવતા મુહપત્તી ખુલ્લી કરીને ડાબા હાથ પર ત્રણ વાર ઉલટી-સુલટી ફેરવવી. પછી મુહપત્તિને ત્રેવડ કરીને ત્રણ વખત પાછી જમણા હાથની આંગળીઓમાં દઈ ડાબી હથેળી પર ફેરવતાં નીચેના બોલ મનમાં ચિંતવે.

સુદેવ ૧ સુગુરુ ૨ સુધર્મ ૩ આદરું.[1] કુદેવ ૪

---

[1] આદરું [illegible]

કુગુરુ ૫ કુધર્મ ૬ પરિહરું.[1] જ્ઞાન ૭ દર્શન ૮ ચારિત્ર ૯ આદરું જ્ઞાનવિરાધના ૧૦ દર્શનવિરાધના ૧૧ ચારિત્રવિરાધના ૧૧ પરિહરું. મનોગુપ્તિ ૧૩ વચનગુપ્તિ ૧૪ કાયગુપ્તિ ૧૫ આદરું. મનોદંડ ૧૬ વચનદંડ ૧૭ કાયદંડ ૧૮ પરિહરું.

હાસ્ય ૧ રતિ ૨ અરતિ ૩ પરિહરું. આ ત્રણ બોલ ચિંતવતી વખતે ડાબો હાથ ઉંધો પૂંજવો. પછી મુહપત્તિ જમણા હાથમાં લઇ **ભય ૪ શોક ૫ દુગંછા ૬ પરિહરું.** આ ત્રણ બોલ ચિંતવતી વખતે જમણો હાથ ઉંધો પૂંજવો પછી બેવડી મુહપત્તી બન્ને હાથથી પકડી આગળના બોલ મનમાં વિચારતાં બોલોના છેડે જે જે અંગોનું નામ હોય તે અંગોની પડિલેહણ કરે.

[× કૃષ્ણલેશ્યા ૭ નીલલેશ્યા ૮ કાપોતલેશ્યા પરિહરું.] લલાટ પર. **ઋદ્ધિગારવ ૧૦ રસગારવ ૧૧ સાતાગારવ ૧૨. પરિહરું.** મુખ ઉપર. **[માયાશલ્ય ૧૩ નિયાણશલ્ય ૧૪ મિચ્છાદંસણશલ્ય ૧૫ પરિહરું.]** હૃદય પર. પછી મુહપત્તિને સમેટીને **[ક્રોધ ૧૬ માન ૧૭ પરિહરું.]** ડાબે ખંભે. **[માયા ૧૮ લોભ ૧૯ પરિહરું,]** જમણે ખંભે. ચરવળો હાથમાં લઇને **પૃથ્વીકાય ૨૦ અપૂકાય ૨૧ તેઉકાય ૨૨ જયણા કરું.** ડાબા પગે. **વાઉકાય ૨૩, વનસ્પતિકાય ૨૪, ત્રસકાય ૨૫, રક્ષા કરું.** જમણા પગે.

---

૧ **પરિહરું** બોલતી વખતે મુહપત્તી આંગળીયો તરફ લઇ જવી.

× [ ] આવા કૌંસમાં આપેલ બોલ સ્ત્રીઓ ન ચિંતવે અને તે અંગોની પડિલેહણા ન કરે.

સ્તવન-વિભાગ

પોસહ-સ્તવન

દોહા—

જેસલમેરનગર ભલો, જિહાં શ્રી પાર્શ્વજિનન્દ;
પ્રહ ઉઠીને પ્રણમતાં, આપે પરમાનન્દ. 1

તાસુ ચરણ પ્રણમી કરી, પૌષધવિધિ વિસ્તાર;
પભણીશ શ્રાવકહિત ભણી, આગમને અનુસાર. 2

પૌષધ પૌષધ સહુ કરે, પૌષધ કરે સહુ કોય;
પણ પૌષધવિધિ સાંભલો, જિમ નિસ્તારો હોય. 3

ઢાલ ૧ લી

(પ્રભુ સમુખ રે પાર્શ્વજિનેશ્વર સ્થંભણો એ દેશી.)

પહિલે દિન રે, સાંઝ સમય ઉપકરણ સહુ,
પડિલેહી રે, રૂડી પરે રાખે અહુ;
પાછલી રાતે રે, સાધુ સમીપ આવી કરી,
લહે પ્રાયશ્ચિત્તરે, પ્રથમ કરે મન સંવરી.

ઉલ્લાસો

સંવરી શ્રાવક કરે પૌષધ, આઠ પહોરી ગુરુમુખે,
ઉચરે દંડક તીન વેલા, સામાયિક પણ તિણમુખે;
પછી કરે પડિક્કમણું શાંતપણી, સાધુ વંદે તિહાં સમે,
કર્મભૂમિ અહૂપયં, મંડલીક કુલક ભણે. ૪

ઢાલ

પ્રતિલેખના રે, અંગ ઓહી સગલી કરે,
ઉપાસય રે, પુંજીકા જો ઉદ્ધરે;
ઇરિયાવહી રે, સ્થાપના આગે પડિક્કમે;
કરે સ્વાધ્યાય રે, સાધુ સહુને પાય નમે.

ચાલ

પાય નમે સઘલા સાધુ કેરા, સુણે સુગુરુવખાણુ એ,
ધ્યાન કરે અથવા ગુણે પ્રકરણ કહે અર્થ સુજાણુ એ;
પૂણ પહર પડિલેહણ કરીને માતરો પડિલેહ એ,
જલઘડા લોટા વાટકા, પડિલેહવા વલી તેહ એ. ૫

ઢાળ

ગુરુ સાથે રે ચૈત્ય પ્રવાડી કરે ખરી,
દેવ વંદે રે શક્રસ્તવ પાંચે કરી;
ઉપાશ્રય રે આવી ઇરિયા પડિક્કમે,
આગમણો રે આલોહી નીચા નમે.

ચાલ

નીચા નમે બેસણે બૈસે મિચ્છા મિ દુક્કડં દેહિને,
તિવિહાર હો તો પાણિયારે મુહપત્તિ પડિલેહિને;
નવકાર ગુણતાં પાઠ ભણતાં પ્રહર તીજે દિન રહે,
પડિક્કમી ઇરીયાવહિ પહલી વલી બેઉ પ્રતિલેખના કરે. ૬

ઢાળ

ધર્મશાલા રે પૂજી ઇરિયા પડિક્કમે,
થે પાલો રે સ્થાપના પડીલેહે સમે;

મુહપત્તિ રે પડિલેહી ઉભો થઇ,
કરે ગુરુમુખ રે, પચ્ચક્ખાણ મન ગહગહી.

ચાલ

ગહગહી આઠે દેઇ ખમાસમણ, વસ્ત્ર સગલાં આપણાં,
પડિલેહવા માત્રા તિણ પરી ચરવલે પૂંજણ તણાં;
દેહની ચિન્તા કાજ જાતો કરે ભગવન આવસ્સહી,
મારગે ઇરિયાસમિતિ સોધે આવતો કહે નિસ્સિહી. ૭

ઢાળ બીજી

(ગેહરે નેટી મિનણું જી, સુણ સ્વામી શુભ શીસ—એ દેશી.)

હવે ભવિયણ તુમે સાંભળોજી, ગુરુને નમાવો શીસ;
સામાયિક પોષધતણાંજી, દૂષણ ટાળો બત્રીશ.

ચાલ

બાર દૂષણ વાર તનુના માર એસે પાલઠી[1]
અતિ અથિર[2] આસન દૃષ્ટિ[3] ચંચલ કરે કાયા ઓઠડી[4]
કરે કામ સાવદ્ય[5] લે ઉઠીંગણ[6] આલસ[7] કરડકા[8] મોડએ,
મલ[9] ખાજ[10] વીસામણ કરાવે ઉંઘ[11] કરે મલ[12] છોટ એ. ૮

ઢાળ

વચનતણાં દૂષણ દશેજી, જાણો ઇણ પ્રકાર;
કુવચન[1] બોધ ટાળનેજી, દે દૂષણ સહસાકાર[2].

ચાલ

નિરપેક્ષ[3] હુંકાર કે વળી આપછંદે[4] બોલએ,
સંક્ષેપ[5] કરે આલાપો કલહ[6] કરે નીઠુરણો;

[૭]ઉપહાસ કરીને કરે [૮]વિકથા માંડી ન રાખે [૯]પદ સંપદા;
આવો બેઠો ઉઠો એહવી કહે [૧૦]ભાષા સર્વદા. ૯

ઢાલ

દશ દૂષણ હવે મનતણાજી, સાંભલજો મન એક;
ન્યૂન અધિક ન લહે ક્રિયાજી, મન મેં નહી વિવેક.

ચાલ

[૧]સુવિવેક [૨]જસુ [૩]ધનલાભ વાંછે કરે [૪]પૌષધ બીહતો,
પૌષધ કરીને કરે [૫]નિયાણો પુત્ર પ્રમુખને ઇહ તો;
[૬]અભિમાન [૭]રીસે કરે પૌષધ ધરે [૮]કુલસંદેહ એ,
વલી [૯]વિનય [૧૦]વિવેક લગાર ન કરે મન દૂષણ દશ એહ એ. ૧૦

ઢાલ

કાયા વચન મનતણાંજી, દૂષણ એહ બત્રીશ;
ટાલે દૂષણ તેહનાજી, પૌષધ વિશ્વાવીશ.

ચાલ

વિશ્વાવીશ બોલે નહિ વલી ઉઘાડે મુખ આપણે,
છુટા ગ્રહીસુ વાત ન કરે પાંચ દૂષણ પરિહરે;
ઉપવાસ કરીને દિવસે પૌષધ કીધો નહીં તો નિશિ કરે,
ઇક પક્ષ છોડે નહિ ઉતરાધ્યયન અક્ષર અનુસરે. ૧૧

ઢાલ

ચઉપરવી પૌષધ કહ્યોજી, સૂત્ર સિદ્ધાંત વિચાર;
હરિભદ્રસૂરિ વિવરો કહ્યોજી; બાવીસ સહસ્રી સાર.

ચાલ

આઠમ ચઉદસી સાર બોલે, દિવસ પ્રતિ કરવો નહી,
પૌષધ અતિથિસંવિભાગ વલી પર્વ દિવસ કરવા સહી;
ઉદ્દિષ્ટ શબ્દ તણો અર્થે શીલગાચારિજ કરે,
પૌષધ પર્યુષણ પર્વ કલ્યાણક તિથિપણે એ આદરે. ૧૨

ઢાલ

ઉપધાને પૌષધ કહ્યોજી, સૂત્ર મહાનિશીથ પ્રમાણ;
તિવિહાર ચઉવિહાર જિમણોજી, એક વિગયધૃત જાણ.

ચાલ

સૂત્ર જાણ આચરણા પરંપરા પૂર્વાચાર્યે એ કહી,
ભગવંત ભાખ્યો સત્ય તેહિજ ખેંચતાણ કરવી નહીં;
તિવિહાર પૌષધ ચાર પહોરી ગાઢપહોરી સીમા કરી,
તીન ગચ્છતણી આચરણા અવિધિ એ વિણ આદરી. ૧૩

ઢાળ ત્રીજી

(કેઈક ગુરૂ મુનિ ઉજલો રે એ—દેશી)

સાંજ સમય સ્થંડિલા કરે રે, બાર બારમાહિ બાર;
પડિમાવહી ઇંમ પડિકમે રે, જય તિહુઅણ કરે સાર. ૧૪
સંવેગી શ્રાવક સાચો પૌષધ ઓઘ, એ તો ભગવંત ભાખ્યો તેહ;
નિરમલ શુદ્ધ કરો તુમે રે, જિમ પામો ભવ છેહ. સં૦ ૧૫
સંથારિયા વિધિ આદરે રે, સૂત્ર કહ્યો સુવિચાર;
સ્વપન કરે નિદ્રાજીત સમય રે. ત્યાગ કિજે દો ચાર. સં૦ ૧૬
રાઇદેવસી ઇમ પડિકમે રે, ભાંજી સમાચરણ રેહ;
સુદર્શનની પેરે કરે રે, ભવ સંવેગ ધરેહ. સં૦ ૧૭

જિનદત્તકુશલ કાઉસ્સગ્ગ કરે રે, પ્રતિક્રમણાને છેહ;
પ્રતિક્રમણ પુરો થયો રે, ખરતરની વિધિ એહ. સં૦ ૧૮

મધુર સ્વરે રાતે કરે રે, પ્રહરસીમ સજઝાય;
ગીત ગાવે વૈરાગના રે, પાતક દૂર પલાય. સં૦ ૧૯

ઢાળ ૪ થી.

(મારગ દેશક મોક્ષનો રે—એ દેશી.)

બહુપડિપુન્ના પોરસી રે, વાંદે દેવ ઉલ્લાસ,
સંથારા ગાથા ભણે રે, ખામે જીવની રાસો રે. ૨૦

તે નરનારીયા, સફલ કરે અવતારો રે;
નિસી પૌષધ કરે, ભાવે ભાવના બારો રે. તે૦ ૨૧

પાપ અઢારે પરિહરે રે, ચિત્ત ધરે સરણા ચાર;
ડાભસંથારો સંથરે, રે, ધ્યાન ધરે સુવિચારો રે. તે૦ ૨૨

ધર્મજાગરિયા જાગતો રે, કરે મનોરથ એહ;
સંયમ લેઇ જિન દિને રે, ધન્ય દિવસ મુજ તેહો રે. તે૦ ૨૩

સંખશ્રાવક પૌષધ કર્યો રે, વીર વખાણ્યો રે તેહ;
તિણપરિ તુમે પૌષધ કરો રે,જિમ પામો સિવગેહો રે. તે૦ ૨૪

વીતભય પાટણનો ધણી રે, નામે ઉદાયન રાય;
તિણ રાતે પૌષધ કીયો રે,વીરવંદન ચિત્ત લાયો રે. તે૦ ૨૫

તુંગીયા નગરી તણા રે, શ્રાવક શુદ્ધ અનેક;
જિણ વિધિ તે પૌષધ કિયો રે, તિમ કરજો સુવિવેક રે. તે૦ ૨૬

વલી શ્રાવક પૌષધ કિયો રે, આનંદ ને કામદેવ;
વલી દૃષ્ટાંત સુબાહુનો રે, મન ધરજ્યો નિતમેવો રે. તે૦ ૨૭

ઢાલ ૫ મી

(ગણ્ણુણીશ્વર નિત નમું છ—એ રાગ)

પાછલી રાતે ઉઠીને હો, શ્રાવક હોય સાવધાન;
કાઇ આયચ્છિત્ત કાઉસ્સગ્ગ કરે હો, દેવ વંદે સુવિધાન. ૨૮
સંવેગી શ્રાવક હો, પૌષધની વિધિ એહ;
મિલતી સૂત્ર-સિદ્ધાન્તે હો, મતિ મન કરજ્યો સંદેહ. સં૦ ૨૯
ઉચ્ચ સ્વર બોલે નહી હો, દોષ કહ્યા ભગવંત;
વલી સામાયિક લેઇને હો, પ્રતિક્રમણ કરે તંત. સં૦ ૩૦
પ્રતિલેખન ક્રિયા કરે હો, સગલી પૂરવ રીત;
સહુ સજ્ઝાય ક્રિયા પછે હો, સુગુરુ વંદે ધરી પ્રીત. સં૦ ૩૧
પછિલી પૌષધ પારીને હો, સામાયિક પણ પાર;
પ્રતિલાભે અણગારને હો, અતિથિ સંવિભાગ વિચાર. સં૦ ૩૨
વિધિસેતી પૌષધ કરે હો, બહુ ફલદાયક હોય;
અવિધિસંઘાતે કીજતાં હો, કાજ સરે નહિ કોય, સં૦ ૩૩
પિણ વિધિની ખપ કીજતા હો, અવિધિ હુવે જે કોય;
મિચ્છામિ દુક્કડં દીજતાં હો, દુટક બારો થાય. સં૦ ૩૪
પૌષધ ઔષધ કર્મનો હો, ટાલે દુર્ગતિ દુઃખ;
અશુભકર્મ સહુ ક્ષય કરે હો, આપે શાશ્વતા સુખ. સં૦ ૩૫
સ્વરૂપ પૌષધતણી હો, યહ વિધિ કહી વિસ્તાર;
જેસલમેરી સંઘને હો, આગ્રહ કરી સુવિચાર. સં૦ ૩૬
સોલેસે બાસઠ સમય હો, નગર મરોટ મઝાર;
મૃગશિર સુદિ દશમીદિને હો, શુભદિન સુરગુરુવાર. સં૦ ૩૭
શ્રી. જિનચંદ્રસૂરીસર હો, શ્રી જિનસિંહસૂરીરાય;
સકલચન્દ્ર સુપસાયથી હો, સમયસુન્દર ભણે એમ. સં૦ ૩૮

શ્રી ચિંતામણિ–પાર્શ્વજિન સ્તવન

ભવિકા ! શ્રી જિનબિંબ જુહારો, આતમ પરમ આધારો રે. ભ૦
જિનપ્રતિમા જિન સારિખી જાણો, ન કરો શંકા કાંઇ;
આગમવાણીને અનુસારે, રાખો પ્રીતિ સવાઇ રે. ભ૦ ૧
જે જિનબિંબ સ્વરૂપ ન જાણે, તે કહીયે કિમ જાણે;
ભૂલા તેહ અજ્ઞાને ભરિયા, નહીં તિહાં તત્ત્વ પીછાણે રે. ભ૦ ૨
અંબડ શ્રાવક શ્રેણિક રાજા, રાવણ પ્રમુખ અનેક;
વિવિધ પરે જિનભક્તિ કરંતા, પામ્યા ધર્મ વિવેક રે. ભ૦ ૩
જિનપ્રતિમા બહુ ભગતે જોતાં, હોય નિશ્ચય ઉપગાર;
પરમારથ ગુણ પ્રગટે પૂરણ, જો જો આર્દ્રકુમાર રે. ભ૦ ૪
જિનપ્રતિમા આકારે જલચર, છે બહુ જલધિ મઝાર;
તે દેખી બહુલા મત્સ્યાદિક, પામ્યા વિરતિ પ્રકાર રે. ભ૦ ૫
પાંચમે અંગે જિનપ્રતિમાનો, પ્રગટપણે અધિકાર;
સૂરિયાભસુર જિનવર પૂજ્યા, રાયપસેણી મઝાર રે. ભ૦ ૬
દશમે અંગે અહિંસા દાખી, જિન પૂજ્યા જિનરાજ;
એહવા આગમ અરથ મરોડી, કરિયે કેમ અકાજ રે. ભ૦ ૭
સમકિતધારી સતીય દ્રૌપદી, જિન પૂજ્યા મણ રંગે;
જોજો એહનો અર્થ વિચારી, છઠ્ઠે જ્ઞાતા અંગે રે. ભ૦ ૮
વિજયસુરે જિમ જિનવર પૂજા, કીધી ચિત્ત થિર રાખી;
દ્રવ્ય-ભાવ બિહું ભેદે કીની, જીવાભિગમ તે સાખી રે. ભ૦ ૯
ઈત્યાદિક બહુ આગમ સાખે, કોઇ શંકા મતિ કરજો;
જિન-પ્રતિમા દેખી નિત નવલો, પ્રેમ ઘણો ચિત્તધરજો રે. ભ૦ ૧૦
ચિન્તામણિ પ્રભુ પાસ પસાયે, સરધા હોજો સવાઈ;
શ્રી જિનલાભ સુગુરુ ઉપદેશે, શ્રી જિનચંદ્ર સવાઇ રે. ભ૦ ૧૧

વાચનાચાર્ય શ્રી સમયસુંદરજી ગણિવર રચિત

જિનપ્રતિમા સિદ્ધિ–સ્તવન

શ્રી જિનપ્રતિમા હો, જિન સારિખી કહી, એ દીઠાં આણંદ;
સમકિત નિગડે હો, શ્રદ્ધા કીજતાં, જિમ અમૃત વિષબિંદ શ્રી૦
આજ નહીં કોઈ હો, તીર્થંકર ઇહાં, કોઈ અતિશય વંત;
શ્રી જિનપ્રતિમાનો હો, એક આધાર છે, આપે મુક્તિ એકાંત. શ્રી૦
સૂત્ર-સિદ્ધાંત હો તર્ક વ્યાકરણ ભણ્યા પંડિત પિણ કહે લોક;
શ્રી જિનપ્રતિમાને જે, માને નહીં, તેહનો સગળો હી ફોક. શ્રી૦
શ્રી જિનપ્રતિમા આગલે નમુત્થુણં કહ્યો, પૂજા સતરપ્રકાર;
ફલ પિણ બોલ્યા હો, હિત સુખ મોક્ષના, દ્રૌપદીને અધિકાર. શ્રી૦
રાયપસેણી હો જ્ઞાતા ભગવતી, જીવાભિગમ મઝાર;
તે સૂત્ર માને હો, પ્રતિમા માને નહીં, મારી માયને વાંઝ. શ્રી૦
સાધુને બોલ્યા હો, ભાવસ્તવન ભલા, શ્રાવકને દ્રવ્યભાવ;
એ બિહું કરણી હો, કરતાં ભવ નિસ્તરે, જિનપ્રતિમા પરિભાવ શ્રી૦
પારશ્વનાથ ! હો તુઝ પ્રસાદથી, સદ્દહણા મુઝ એહ;
ભવોભવ દેજે હો, 'સમયસુંદર' કહે, જિનપ્રતિમાજીશું નેહ. શ્રી૦

પોષદશમી તપ વિધિ.

આ તપ પોષ દશમી એટલે ગુજરાતી માગશર વદ ૧૦ ના દિવસને અનુસરીને થાય છે. તેમાં પ્રથમ નવમીના દિવસે સાકરના પાણીનું એકાસણું કરવું ને ઠામ ચોવિહાર કરવો. દશમીને દિવસે એકાસણું કરી ઠામ ચોવિહાર કરવો તથા અગિયારસને દિવસે તિવિહાર એકાસણું કરવું. એકાસણું કરીને નિત્ય [illegible] [illegible] કરવું.

શ્રી પ્રેમચંદભાઇ જિનપૂજન માટે જિનમંદિર જઇ રહ્યા છે.

ત્રણે દિવસ બ્રહ્મચર્ય પાળવું. બન્ને વખત પ્રતિક્રમણ કરવું. જિનમંદિરમાં જઇ અષ્ટપ્રકારી અથવા સત્તરપ્રકારી પૂજા ભણાવવી. સ્નાત્રમહોત્સવ કરવો. નવ અંગે આડંબરપૂર્વક ભગવાનની પૂજા કરવી. ગુરુ પાસે આવી સિદ્ધાંતનું શ્રવણ કરવું. આ પ્રમાણે દશ વર્ષ સુધી કરવું. વળી તપને દિવસે (માગશર વદિ ૧૦ મે) પૌષધ કરવો.

આ પ્રમાણે જે તપ કરે છે. તેની મનકામના સિદ્ધ થાય છે. આ લોકમાં ધન-ધાન્યાદિક પામે, પરલોકમાં ઇંદ્રાદિક પદ પામે અને છેવટે મોક્ષપદ પામે.

" श्री पार्श्वनाथार्हते नमः " એ પદનું ગરણું વીશ નવકારવાળી પ્રમાણ ગણવું. સાથીયા વગેરે બાર બાર કરવા.

ઉદ્યાપને દશ પુંઠા, દશ રૂમાલ (પુસ્તક બાંધવાના), દશ નવકારવાળી, દશ નીલમણિ, દશ ચંદરવા, સોનું, રૂપું, કાંસું, પીત્તળ એ ચાર ધાતુઓની દશ દશ પ્રતિમા અને જ્ઞાન, દર્શન ને ચારિત્રના ઉપકરણો દશ દશ કરાવવા. બાકી વિધિ ગુરુગમથી જાણવો.

શ્રી પોષદશમીની કથા

वंदेऽहं पार्श्वनाथांघ्रि,-पंकजं सर्वसौख्यदम् ।
समस्तमंगलश्रेणि,-लतापल्लवतोयदम् ॥ १ ॥

ભાવાર્થ:-સર્વે પ્રાણીઓને સુખ આપનારું તથા બધા મંગળમય પ્રસંગોની હારમાળા જેવી લતાને ફરી વિકસાવવા માટે મેઘસમાન શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવંતના ચરણકમળને હું વંદન કરું છું.

વળી વામેયજિનને તથા સદ્ગુરુને નમસ્કાર કરીને આ લોક, પરલોકના વાંછિત સુખ આપનારું પોષમાસની કૃષ્ણદશમીના વ્રતનું માહાત્મ્ય કહું છું.

જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં સુરેન્દ્રપુર નામનું મોટું નગર હતું. ત્યાં નરસિંહ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ચાતુર્યગુણી અને શીલાલંકારી પતિવ્રતા ગુણસુંદરી નામની રાણી હતી. તે નગરમાં મહાધનવાન્, તેજસ્વી, યશસ્વી, પ્રતાપી એવો સુરદત્ત નામનો શેઠ રહેતો હતો, તેને શીલાભરણભૂષિત શીલવતી નામની સ્ત્રી હતી. સુરદત્ત શેઠ શૈવધર્મ પાળતો હતો, તેથી જૈનધર્મ, જિનપ્રવચન, સુદેવ, કુદેવ, સુગુરુ, કુગુરુ, સુધર્મ, કુધર્મ, ધર્મ, અધર્મ, કર્મ, અકર્મ વગેરે કાંઇ પણ યોગ્ય રીતે જાણતો ન હતો, પણ મિથ્યાત્વના ભાવથી તે જીવ અને અજીવ તથા જીવ અને શરીર ભિન્ન છે તે પણ જાણતો ન હતો. મિથ્યાદૃષ્ટિ ધર્મનું પાલન કરતો તે દિવસ ગુજારતો હતો.

એક વખત સુરદત્ત શેઠ વેપાર કરવા માટે કરિયાણાં વગેરે માલથી ભરેલાં કેટલાંક વહાણો લઈને પરદેશ ગયો. રત્નદ્વીપ પહોંચીને ત્યાં પોતાના કરિયાણાં વેચી ત્યાંથી બીજાં ખરીદી પોતાના દેશ તરફ પાછો આવવા લાગ્યો. તેવામાં દૈવયોગે પવન પ્રતિકૂળ થયો અને તેનાં વહાણો આડા રસ્તે ચડી જઈને કાલકૂટદ્વીપમાં આવી ચડ્યાં. તે દ્વીપમાંથી પોતાના દેશ તરફ જવાનો રસ્તો ન જડવાથી સુરદત્ત શેઠ કાલકૂટદ્વીપમાં જ રોકાયો. વહાણો [illegible] પોતે પોતાનાં દ્રવ્યને [illegible] [illegible] [illegible] થયો. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પૂર્ણ થયાં. સુરદત્ત શેઠ [illegible] પોતાના

ઘરે પહોંચ્યો. ઘરે પહોંચતાં તેને ખબર પડી કે–ઘરે સંઘરેલું બધું દ્રવ્ય પણ નાશ પામ્યું છે તેથી પોતે તદ્દન નિર્ધન થઇ ગયો. તેનું નગરપતિપદ પણ ચાલ્યું ગયું, જેથી શેઠ ખૂબ કલ્પાંત કરી વિચારવા લાગ્યો કે–કયા દૈવનો કોપ થયો કે મારા માન–આબરુ વગેરે ચાલ્યાં ગયાં ? હવે હું શું કરીશ ? આ રીતે શોકમગ્ન બનીને વિલાપ કરવા લાગ્યો અને દિવસો નિર્ગમન કરવા લાગ્યો. એવામાં એક વખત સુરેન્દ્રનગરના ઉદ્યાનમાં જયઘોષ નામના આચાર્ય આવીને સમોસર્યા. જયઘોષસૂરિ આવ્યાની વધામણી સાંભળી સુરેન્દ્રનગરનો રાજા નરસિંહ તેમને વંદન કરવા પરિવાર સહિત ગયો. બીજા પણ ઘણાં નગરજનો આચાર્યને વંદન કરવા તથા ગુરૂપદેશ સાંભળવા આવ્યા તેમાં સુરદત્ત શેઠ પણ ગુરુવંદનાર્થે આવ્યા. સૌએ ગુરુવંદન કરી પોતપોતાને યોગ્ય આસન લીધું એટલે જયઘોષસૂરિ ધર્મોપદેશના દેવા લાગ્યાઃ—

હે ભવ્યજીવો ! જીવોને સંસારમાં પડતો બચાવે અને આ અસાર સંસારમાં સારભૂત અને સર્વ શ્રેયનો કરનાર માત્ર ધર્મ જ છે. કહ્યું છે કેઃ—

धर्मतः सकलमंगलावलिः, धर्मतः स्फुरति निर्मलं यशः ।
धर्मतः सकलसौख्यसंपदा, धर्म एव तदहो विधीयताम् ॥ १ ॥

जीवदयाइ रमिज्जइ, इंदियवग्गो दमिज्जइ सयावि ।
सच्चं चविज्जइ सया, धम्मस्स रहस्समिणमेव ॥ २ ॥

धम्मो मंगलमूलं, हिंसामूलं च सव्वदुक्खाणं ।
धम्मो वलं च विउलं, धम्मो ठाणं च सरणं च ॥ ३ ॥

शुद्धाशुद्धविचारः स्यात, गम्यागम्यविभेदकृत् ।
मार्गामार्गपरिक्षात्री, गुणागुणविचारणा ॥ ४ ॥
कल्लाणकोडिजणणी, दुरंतदुरियारिवग्गणी ठवणी ।
संसारजलहितरणी, एगा च होइ जीवदया ॥ ५ ॥

ભાવાર્થ:—ધર્મના પ્રભાવથી સર્વ મંગળ થાય છે, ધર્મથી નિર્મળ કીર્તિ પ્રાપ્ત થાય છે અને ધર્મના પસાયે જ સર્વ પ્રકારનાં સુખસાધનો મળે છે, માટે હે ભવ્યજીવો! તમે જિનધર્મનું આરાધન કરો. ધર્મનું મૂળ જીવદયા જ છે, માટે જીવદયા રૂડી રીતે પાળવી, ઇન્દ્રિયોના વિષયોને આધીન મનુષ્યો દયા પાળી શકતા નથી, માટે હંમેશાં ઇન્દ્રિયોનું દમન કરવું અને સદા સત્ય વચન જ બોલવું, કારણ કે જીવદયા, ઇન્દ્રિય-દમન અને સત્ય વચન એ ત્રણેય ધર્મની મૂળભૂત બાબતો છે. સર્વ મંગળનું મૂળ ધર્મ છે અને સર્વ દુઃખોનું મૂળ હિંસા છે. વળી સર્વે જીવોનું મહાન્ બળ તે ધર્મ જ છે, અને તે જ ધર્મ સંસારથી ભયભીત જીવોને શરણ અને આધારભૂત છે. શુદ્ધ અશુદ્ધના વિચારથી—સારાસારના વિવેકથી—ખાવા યોગ્ય, નહીં ખાવા યોગ્ય વસ્તુઓની પરીક્ષા થાય છે. તેથી ગમ્ય અગમ્યનો ભેદ સમજાય છે. અને તેનાથી જ માર્ગ અને કુમાર્ગની તપાસ થાય છે. જીવદયા અનંત, અક્ષય, કલ્યાણકારી છે, અનંત દુઃખોરૂપ શત્રુઓનો નાશ કરનાર છે, અને આ સંસારસાગરને તારનારી છે. આ સર્વ ગુણોની કરનારી એક માત્ર જીવદયા જ જાણવી.

આ પ્રકારની ગુરુદેવના સાંભળી સુદત્ત શેઠ પૂછવા લાગ્યા કે—હે સ્વામિન્! આપે જે કથન કર્યું, તે જીવનું લક્ષણ શું

છે ? ત્યારે આચાર્યશ્રીએ જવાબ આપ્યો કે–હે શેઠ ! જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ વીર્ય અને ઉપયોગ રાખવાવાળો જે હોય તેને જ જીવ કહેવાય કહ્યું છે કેઃ–

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્ય, ઉપયોગ સહિત જે હોય તે જીવ કહેવાય, જે જીવ સમ્યકૃત્વને પ્રાપ્ત કરે છે તે જીવો સુગમ જાણવા. જે ચેતનવાળો છે તે જીવ કહેવાય, તે જ આત્મા કહેવાય, એમ સામાન્ય જ્ઞાનથી પંડિતોએ કહેલું છે. તે જીવ બે પ્રકારના છે. (૧) જીવાત્મા. (૨) પરમાત્મા. જે સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે તે જીવાત્મા અને જે સંસારના પરિભ્રમણ રહિત બની સિદ્ધ થયેલો છે તે પરમાત્મા. જીવાત્મા-સંસારાત્મા હંમેશા જન્મ–મરણના દુઃખો ભોગવનારો હોય છે. અને ચોરાશી લાખ જીવાયોનિમાં રખડે છે. ચૌદ રાજ-લોકમાં એવી કોઇ જાતિ નથી, એવી કોઇ યોની નથી એવું સ્થાન નથી, એવું કોઇ કુળ નથી કે જયાં જીવ જન્મ્યો ન હોય કે મરણ પામ્યો ન હોય. એ સર્વ સ્થાનોમાં દરેક જીવ અનંતીવાર આ સંસારમાં ભમ્યો છે, એકેય સ્થાન બાકી નથી રાખ્યું. જીવ કર્મના યોગે એકલો જ દેવલોકમાં જાય છે, નરકમાં પણ એકલો જ જાય છે, જીવ એકલો જ કર્મવડે નીચે અસુરકાયમાં જાય છે, એકલો જ કુંથુઓ થાય છે અને એકલો જ કીડીના ભવને પણ પ્રાપ્ત કરે છે. વળી તે જીવાત્મા કર્મબંધનથી જ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે અને અનંતકાળ ભમતો જો કર્મનો નાશ કરે છે તો સદ્‌ગતિ પામે છે. ભવ્ય-જીવમાં દયા, દાન અને ધર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષ છે અને તે કલ્પ-વૃક્ષને દાન, શીલ, તપ ભાવરૂપ શાખાઓ હોય છે અને

મોક્ષસુખરૂપ ફલ હોય છે. ધર્મથી સારા કુળમાં જન્મ થાય છે, મહાન્ કીર્તિ પ્રાપ્ત થાય છે, ધન-સંપત્તિ અને સૌંદર્ય વગેરે મળે છે, અને તે જ ધર્મ સ્વર્ગ અને અન્ય અપવર્ગોને મેળવી આપનાર હોય છે. ધર્મથી સંસારના અખૂટ સુખો મળે છે, અને તે જ ધર્મના પ્રભાવથી જીવ મોક્ષસુખ પ્રાપ્ત કરે છે, માટે ધર્મના સાધન વિના જે મનુષ્ય છે તે તિર્યંચ સમાન જ ગણાય.

આ રીતે ગુરુવચન સાંભળી સુરદત્ત શ્રેષ્ઠીને ધર્મ પ્રાપ્ત થયો અને જીવ અજીવ આદિ નવતત્ત્વો સહિત સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયું. ફરી સુરદત્ત શેઠે ગુરુદેવને પૂછ્યું કે—હે સ્વામિન્! મારી અખૂટ મિલ્કત, મારા ઘરમાં ભાગેલું અને બહારથી ઉપાર્જન કરેલું જે નિધાન ખોવાયું છે તે મને પાછું મળે તેવો કોઈ ઉત્તમ ધર્મારાધનનો રસ્તો બતાવો.

શ્રી જયઘોષસૂરીશ્વરજીએ જવાબ આપ્યો કે—હે શ્રેષ્ઠી! તમે પોષદશમીના વ્રતનું વિધિપૂર્વક આરાધન કરો તે વ્રતના પ્રભાવથી તમોને પુત્રાદિક સુખસંપત્તિ ફરીથી મળશે, કારણ કે પોષ વદી દશમ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો જન્મકલ્યાણક દિવસ છે, તેની વિધિ કહું છું તે ધ્યાનપૂર્વક સાંભળી વ્રતનું આરાધન કરો. પોષ વદ નવમીના દિવસે ભાત આહારનું કે ખાંડનું કરવું પછી પાણીને તે જ પીવું અને એકાસણું કરીને આગ-ન્તીકાલે કરીને દશમીના દિવસે તેવું જ એકાસણું કરવું ... અને ત્યાં ને ત્યાં જ પાછું ફરીને ગાદિ ... કરવું. તે દિવસે પ્રતિક્રમણ કરવું, ... કરવું અને તે ... તથા જિનમંદિરમાં જઈને અષ્ટપ્રકારી

કે સત્તરપ્રકારી પૂજા ભણાવવી. અને " શ્રી પાર્શ્વનાથાયાર્હતે નમઃ " એ મંત્રનું બે હજાર ગણુણું ગણુવું. એકાદશીના દિવસે પણ એકાસણું જ કરવું. તેમજ બ્રહ્મચર્ય તથા ભૂમિશયન તો ત્રણેય દિવસ રાખવું. પારણાને દિવસે સાધર્મિકવાત્સલ્ય કરવું. આ વ્રત દશ વર્ષ સુધી કરવું. હે શ્રેષ્ઠી ! આ વ્રત વિધિપૂર્વક જે મનુષ્ય કરે તેને આ લોકમાં ધન, ધાન્ય, સમૃદ્ધિ વગેરે આવી મળે છે અને બીજા ભવમાં ઈન્દ્રપણું પામે છે. અંતે અનંત સુખમય મોક્ષને પણ પામે છે.

આ પ્રમાણે પોષદશમીનું માહાત્મ્ય સાંભળીને સુરદત્ત શેઠ ગુરુ પાસે તે વ્રત અંગીકાર કરી પોતાના ઘરે આવ્યો અને ગુરુએ જણાવેલ વિધિ પ્રમાણે સુરદત્ત શેઠે દશ વર્ષ સુધી પોષદશમીનું વ્રત આરાધ્યું. આ વ્રતના પ્રભાવથી સુરદત્ત શેઠને તેના વહાણો જે કાળકૂટ બેટમાં ભરાઇ પડ્યાં હતાં તે અનુકૂળ પવનના લીધે તેના ગામમાં આવી પહોંચ્યા. પોતાના વહાણો પાછાં આવ્યાં જાણીને સુરદત્ત શેઠ અને તેના પત્ની અત્યંત આનંદ પામ્યાં અને કહેવા લાગ્યાં કે–અહો ! આ પોષદશમીનાં વ્રતનો કેવો પ્રભાવ કે નિરાશ થયેલાં આપણુને આપણાં વહાણો પુનઃ પ્રાપ્ત થયાં તેમ જ આપણા ઘરમાં ભરેલ અગિયાર કરોડ સોનામહોર પણ દશમીના પ્રભાવથી મળી જશે. એમ વાત ચાલે છે ત્યાં તેઓને સમાચાર મળ્યાં કે–આપણાં ઘરના ભંડારમાં જે સર્પ, વીંછી વગેરે દેખાતા હતા તે અલોપ થયા છે અને અગિયાર કરોડ સોનામહોર મળી ગઇ છે. આ વાત જાણી શેઠ–શેઠાણી ખૂબ આનંદ પામ્યાં. પછી સુરદત્ત શેઠ કહેવા લાગ્યા કે–હે પ્રિયે ! આ જિનશાસ-

નો કેટલો મહિમા છે!!! અહો! આ જૈનશાસન તો પ્રત્યક્ષ પ્રભાવવાળું જ લાગે છે. મેં ઘણા ધર્મોનાં વ્રત કરી જોયાં પણ આ વ્રતની જેમ તત્કાળ ફળદાયક કોઈ નહોતું થયું. ધન્ય છે તે જૈનશાસનને અને તેના વ્રતને!!! જૈનશાસનના પ્રભાવથી આ ભવ, પરભવ સુખદાયક બને છે તેમાં હવે કોઈ શંકા રહી નથી, માટે હવે જૈનધર્મ જ અંગીકાર કરીને હું શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને તથા સુગુરુને જ માન્ય કરીશ. એ રીતે સુરદત્ત શેઠ જૈનધર્મી બનીને જીવન પસાર કરવા લાગ્યા. નગરના રાજાએ સુરદત્ત શેઠને ફરી નગરપતિપદે સ્થાપિત કર્યા અને પ્રજાજનો અને રાજાએ તેમને ખૂબ માનપૂર્વક એ પાઘડી ફરી સુપ્રત કરી.

થોડા સમય બાદ એક દિવસ શ્રી સુગેન્દ્ર નામના આચાર્ય નગરના ઉદ્યાનમાં આવી સમોસર્યા. વનપાલકે આવી રાજાને સુગેન્દ્રસૂરિ ઉપવનમાં આવ્યાની વધામણી આપી. આ સાંભળી રાજા અને સુરદત્ત શેઠ પરિવારસહિત ગુરુવંદનાર્થે આડંબરપૂર્વક ઉદ્યાનમાં આવ્યા, વંદન કરીને પોતપોતાને યોગ્ય સ્થાને બેઠા અને ગુરુપદેશ સાંભળવા લાગ્યા. આચાર્યશ્રીનું વ્યાખ્યાન સાંભળીને સુરદત્ત શેઠ ઘરે આવ્યા અને પોતાના [illegible] પોતાના પુત્રને બોલાવીને કહ્યું કે—હે પુત્ર! તું પોષદશમીનું વ્રત જરૂર કરજે. સુરદત્ત શેઠે તેને પૂર્વોક્ત વ્રતનો વિધિ પણ જણાવ્યો. અને પોષદશમીના વ્રતનું આરાધન ઘણા આડંબરપૂર્વક કર્યું. અને ત્યાર બાદ પોતાને એ વ્રતના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે, તો તે [illegible] છે, માટે તું પણ તે વ્રતનું વિધિપૂર્વક

પાલન કરવામાં પ્રમાદ કરીશ નહીં. આ પ્રમાણે પોતાના પુત્રને શિખામણ આપીને સુરદત્ત શેઠ ગુરુ પાસે આવ્યા અને ગુરુ-મહારાજને વ્રતના ઉદ્યાપન (ઉજમણા) વિધિ માટે પૂછવા લાગ્યા. ત્યારે ગુરુએ જણાવ્યું કે—ઉદ્યાપનની વિધિ નીચે પ્રમાણે છે-

પોષદશમીના ઉદ્યાપનમાં સર્વે વસ્તુઓ દશ દશ લેવી. પ્રથમ દશ પુંઠા, દશ પુસ્તક બંધણા, દશ નવકારવાળી, દશ નીલમણિ, દશ ચંદરવા, સોનું, રૂપું, કાંસુ અને પિત્તળ-ચાર ધાતુની દશ દશ પ્રતિમાઓ વગેરે સર્વે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના ઉપકરણો લેવાં. આ પ્રમાણે સર્વે દશ દશ વસ્તુઓ લઇને સુરદત્ત શેઠે પોષદશમીના વ્રતનું ઉદ્યાપન કર્યું. ત્યારબાદ ગુરુ સન્મુખ જઈને કહેવા લાગ્યો કે—અભિત્તેણં भंते ! लोए जम्मजरामरणवन्धणाणि मुत्तच्छं चारित्तं देहि ॥

ભાવાર્થ—હે ભગવન્ ! તમે આ લોકમાં જન્મ, જરા, મરણના બંધનોથી મુક્ત થવા માટે (ચારિત્ર) દીક્ષા આપો. બાદ સુરદત્ત શેઠે મહોત્સવપૂર્વક દીક્ષા અંગીકાર કરી.

સુરદત્ત શેઠ સાધુપણામાં રહીને પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ એ આઠ પ્રવચન માતાને પાળી સત્તરભેદે સંયમનું આરાધન કરવા લાગ્યા. બાર પ્રકારની ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરી, માસક્ષમણાદિ કરીને અંતે સંલેષણાનું આરાધન કર્યું. મૃત્યુ પામીને પ્રાણુત દેવલોકમાં વીશ સાગરોપમના આયુષ્યવાળા દેવ થયાં. ત્યાં દેવોનાં ઘણાં સુખો ભોગવીને આયુષ્ય પૂર્ણ કરી તેનો જીવ અહીં જંબૂદ્વીપમાં મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પુષ્કલા-વતી વિજયમાં મંગલાવતી નગરીમાં સિંહસેન રાજાની ગુણ-સુંદરી નામની રાણીની કૂક્ષીએ આવીને પુત્રપણે અવતર્યો. પૂર્વનાં

[illegible] કરીને શીઘ્ર તે મોટો જ રૂપવાન અને કાંતિમાન થયો તેના માતપિતાએ તેનું જયસેન નામ પાડયું. દિવસો જતાં જયસેન યૌવનાવસ્થા પામ્યો ત્યારે સિંહસેન રાજાએ તેને યોગ્ય શીલવતી નામની રાજકન્યા પરણાવી. જયસેન સંસાર સંબંધી સુખભોગ ભોગવવા લાગ્યો. છેવટે સદ્ગુરુના પસાયે વૈરાગ્ય પામીને ચારિત્ર અંગીકાર કરીને, રૂડી રીતે ચારિત્ર પાળતો પૃથ્વીપીઠ પર વિહરવા લાગ્યો.

એકદા જિનકલ્પી બની ગુરુદેવથી જુદો પડીને એકલો વિહાર કરતો. કરતો તે જ ગામના ઉપવનમાં જઈને કાયો-ત્સર્ગ કરીને ઉભો રહ્યો. ત્યાં વનદેવતા તેની પરીક્ષા કરવા આવ્યા અને જુદા જુદા રૂપો લઈને તેમને બીવરાવવા લાગ્યા. પણ જયસેન સાધુ તો શુભ ધ્યાનમાં અડગ રીતે ઉભા જ રહ્યા અને તેને શુક્લધ્યાનના પ્રતાપે કેવળજ્ઞાન મહોત્સવ કર્યો. તે મહોત્સવ દેખી વનદેવતા બોધ પામ્યો અને સમ્યક્ત્વ પામ્યો. જયસેન મુનિ કેવળપર્યાય પાળીને મોક્ષમાં ગયા.

આ સાધુ તેની સ્ત્રી શીલવતી પણ પ્રવ્રજ્યા અંગીકાર કરી. [illegible] પાલન કરવા લાગી. એક વખત કોઈ જંગલમાં કાયોત્સર્ગ કરીને ઉભી રહી ત્યારે મિથ્યાત્વી વનદેવ આવીને તેને ધ્યાનમાં વિઘ્ન નાંખવા માંડ્યો અને સિંહ વગેરેનું રૂપ લઈને બીવરાવવા લાગ્યો. પણ શીલવતી સાધ્વી [illegible] થઈ નહીં. શુક્લધ્યાનના યોગથી તેણીને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું અને અંતે મોક્ષપદને પામી. પેલો [illegible] શીલવતીની [illegible] દેવલોકમાં ગયો અને [illegible] સમ્યક્ત્વ અંગીકાર કરીને [illegible]

વીશસ્થાનક તપવિધિ

શુભ મુહૂર્તે ગુરુસમીપે વિંશતિસ્થાનક તપ, વિધિપૂર્વક ઉચ્ચરવો. એક ઓળી બે માસથી છ માસ સુધીમાં પૂર્ણ કરવી. કદાચ છ માસની અંદર એક ઓળી પૂર્ણ ન થાય તો કરેલી (ચાલતી ઓળી)નો ફરીથી આરંભ કરવો પડે. એક ઓળીમાં વીશ પદ છે. તેમાં વીશે દિવસોમાં વીશ પદ જુદાં જુદાં ગણવાં. અથવા એક ઓળીના વીશ તપના દિવસોમાં એક જ પદ ગણવું, બીજા વીશ દિવસોમાં બીજું પદ ગણવું. એ રીતે વીશ ઓળીએ (૪૦૦ દિવસે) વીશ પદ પૂર્ણ કરવાં. દરેક પદની આરાધના કરવાને સારી શક્તિવાળાએ અઠ્ઠમ કરીને પ્રત્યેક પદની આરાધના કરવી. એ રીતે કરવાથી વીશ અઠ્ઠમે એક ઓળી પૂર્ણ થાય, અને વીશ ઓળી ચારસો અઠ્ઠમે પૂર્ણ થાય. તેથી હીન શક્તિવાળાએ છટ્ઠ કરવા, તેથી હીન શક્તિવાળાએ ચઉવિહાર ઉપવાસ, તે ન બને તો તિવિહાર ઉપવાસ, તે ન બને તો આયંબિલ, નીવી અને એકાસણાએ કરી આરાધવી. ૧ આચાર્ય પદ, ૨ ઉપાધ્યાય પદ, ૩ સ્થવિર પદ, ૪ સાધુ પદ, ૫ ચારિત્ર પદ, ૬ ગૌતમ પદ, ૭ તીર્થપદ એ સાત પદોમાં બની શકે તો જરૂર પૌષધ કરવો. આરાધનાના દિવસે બે વખત પ્રતિક્રમણ તથા ત્રણવાર દેવવંદન અને બે વાર પડિલેહણ અવશ્ય કરવું. તથા બ્રહ્મ-ચર્ય જરૂર પાળવું. ભૂમિ-શયન કરવું. આખો દિવસ જે પદ ચાલતું હોય તેનું સ્મરણ કરવું. તપને દિવસે આરાધ્યપદના જેટલા ગુણ હોય તેટલા લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ ચંદેસુ નિમ્મ-લયરા સુધી કરવો. તેટલા સાથીઆ, તેટલી પ્રદક્ષિણા તથા

તેટલાં જ ખમાસમણ દેવાં. તપ પૂર્ણ થયે ઉદ્યાપન યથાશક્તિ અવશ્ય કરવું. વિશેષ વિધિ ગુરુમહારાજ પાસેથી જાણી લેવી. વીશ પદનું ગણણું નીચે પ્રમાણે છે.

	સા.	ખ.	લો.	ન.
૧ ૐ નમો અરિહંતાણં	૧૨	૧૨	૧૨	૨૦
૨ ૐ નમો સિદ્ધાણં	૩૧	૩૧	૩૧	૨૦
૩ ૐ નમો પવયણસ્સ	૨૭	૨૭	૨૭	૨૦
૪ ૐ નમો આયરિયાણં	૩૬	૩૬	૩૬	૨૦
૫ ૐ નમો થેરાણં	૧૦	૧૦	૧૦	૨૦
૬ ૐ નમો ઉવજ્ઝાયાણં	૨૫	૨૫	૨૫	૨૦
૭ ૐ નમો લોએ સવ્વસાહૂણં	૨૭	૨૭	૨૭	૨૦
૮ ૐ નમો નાણસ્સ	૫૧	૫૧	૫૧	૨૦
૯ ૐ નમો દંસણસ્સ	૬૭	૬૭	૬૭	૨૦
૧૦ ૐ નમો વિણયસંપન્નસ્સ	૫૨	૫૨	૫૨	૨૦
૧૧ ૐ નમો ચારિત્તસ્સ	૭૦	૭૦	૭૦	૨૦
૧૨ ૐ નમો બંભવયધારિણં	૧૮	૧૮	૧૮	૨૦
૧૩ ૐ નમો કિરિયાણં	૨૫	૨૫	૨૫	૨૦
૧૪ ૐ નમો તવસ્સ	૧૨	૧૨	૧૨	૨૦
૧૫ ૐ નમો ગોયમસ્સ	૧૧	૧૧	૧૧	૨૦
૧૬ ૐ નમો જિણાણં	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦
૧૭ ૐ નમો સંજમસ્સ	૧૭	૧૭	૧૭	૨૦
૧૮ ૐ નમો અભિનવનાણસ્સ	૫૧	૫૧	૫૧	૨૦
૧૯ ૐ નમો સુયસ્સ	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦
૨૦ ૐ નમો તિત્થસ્સ	૩૮	૩૮	૩૮	૨૦

નીચેના દુહા બોલી ખમાસમણ દેવા—

(દરેક ઓળીએ એક એક દુહો બોલવો.)

પરમ પંચ પરમેષ્ઠિમાં, પરમેશ્વર ભગવાન;
ચાર નિક્ષેપે ધ્યાઈએ, નમો નમો જિનભાણ. ૧
ગુણ અનંત નિર્મળ થયા સહજ સ્વરૂપ ઉજાસ;
અષ્ટ કર્મ મળ ક્ષય કરી, ભયે સિદ્ધ નમો તાસ. ૨
ભાવામય ઔષધી સમી, પ્રવચન અમૃત વૃષ્ટિ;
ત્રિભુવન જીવને સુખકરી, જય જય પ્રવચન દૃષ્ટિ. ૩
છત્રીશ છત્રીશી ગુણે, યુગપ્રધાન મુણીંદ;
જિનમત પરમત જાણતા, નમો નમો તે સૂરીંદ. ૪
તજી પરપરિણતિ રમણતા, લહે નિજ ભાવ સ્વરૂપ;
સ્થિર કરતા ભવિ લોકને, જય જય થવિર અનૂપ. ૫
બોધ સૂક્ષ્મ વિણુ જીવને, ન હોય તત્ત્વ પ્રતીત;
ભણે ભણાવે સૂત્રને, જય જય પાઠક ગીત. ૬
સ્યાદ્વાદ ગુણ પરિણમ્યો, રમતા સમતા સંગ;
સાધે શુદ્ધાનંદતા, નમો સાધુ શુભ રંગ. ૭
અધ્યાતમ જ્ઞાને કરી, વિઘટે ભવ ભ્રમ ભીતિ;
સત્ય ધર્મ તે જ્ઞાન છે, નમો નમો જ્ઞાનની રીતિ. ૮
લોકાલોકના ભાવ જે કેવલિ ભાષિત જેહ;
સત્ય કરી આરાધતો, નમો નમો દર્શન તેહ. ૯
શૌચ મૂળથી મહાગુણી, સર્વ ધર્મનો સાર;
ગુણ અનંતનો કંદ એ, નમો વિનય આચાર. ૧૦
રત્નત્રયી વિણુ સાધના, નિષ્ફળ કહી સદીવ;
ભાવરયણનું નિધાન છે, જય જય સંયમ જીવ. ૧૧

જિનપ્રતિમા જિન મંદિરા કંચનના કરે જેહ;
બ્રહ્મવ્રતથી બહુ ફળ લહે, નમો નમો શિયળ સુદેહ. ૧૨
આત્મ બોધ વિણુ જે ક્રિયા, તે તો બાલક ચાલ;
તત્ત્વારથથી ધારીએ, નમો ક્રિયા સુવિશાલ. ૧૩
કર્મ ખપાવે ચીકણાં ભાવ મંગળ તપ જાણ;
પચાસ લબ્ધિ ઉપજે, જય જય તપ ગુણખાણ. ૧૪
છઠ્ઠ છઠ્ઠ તપ કરે પારણું, ચઉનાણી ગુણ ધામ;
એ સમ શુભ પાત્ર કો નહીં, નમો નમો ગોયમ સ્વામ. ૧૫
દોષ અઢારે ક્ષય ગયા, ઉપન્યા ગુણ જસ અંગ;
વૈયાવચ્ચ કરીએ મુદા, નમો નમો જિનપદ સંગ. ૧૬
શુદ્ધાતમ ગુણમેં રમે, તજી ઇન્દ્રિય આશંસ;
થિર સમાધિ સંતોષમેં, જય જય સંયમ વંશ. ૧૭
જ્ઞાન વૃક્ષ સેવો ભવિક, ચારિત્ર સમકિત મૂળ;
અજર અમર પદ ફળ લહો, જિનવર પદવી ફૂલ. ૧૮
વક્તા શ્રોતા યોગથી, શ્રુત અનુભવ રસપીન;
ધ્યાતા ધ્યેયની એકતા, જય જય શ્રુત સુખ લીન. ૧૯
તીર્થયાત્રા પ્રભાવ છે, શાસન ઉન્નતિ કાજ;
પરમાનંદ વિલાસતા જય જય તીર્થ જહાજ. ૨૦

સમાપ્ત